

Vztek neřídí mé jednání

Zkušenosti LGBTQ+ osob s genderově podmíněným násilím ve vztazích a s bariérami v dostupnosti služeb pro prevenci násilí v blízkých vztazích, závěrečná výzkumná zpráva

Andrej Kuruc

S podporou [Norských fondů](#) rozvíjí SPONDEA metodiku a terapeutickou práci v Programu Chci ovládnout vztek směrem k větší citlivosti ke specifickým zkušenostem LGBTQ+ lidí nezvládající vztek v osobních vztazích, v partnerství či vůči dětem. Hněv je emoce, kterou někdy zažívá každý*á z nás. SPONDEA dlouhodobě pomáhá lidem zvládat vztek, který přerůstá v násilí, nebo lidem, kteří se obávají, že by se násilí mohli dopustit. Program Chci ovládnout vztek je tu pro všechny a bez předsudků.

Výzkumná zpráva vznikla jako jeden z výstupů projektu Vztek neřídí mé jednání a je podkladem pro tvorbu metodiky pro práci s osobami, které se dopouštějí násilí, reflektující specifika práce a zkušenosti LGBTQ+ osob.

Informace o projektu, službách a rozvoji metodiky pravidelně zveřejňujeme na webových stránkách www.chciovladnoutvztek.cz.

BRNO, SPONDEA, 2023

Úvod

LGBTQ+ lidé zažívají genderově podmíněné násilí a domácí násilí, a to včetně násilí partnerského. Výskyt násilí mezi partnery*partnerkami stejného pohlaví, případně různých genderových identit, je podobný jako v případě heterosexuálních párů (týká se většinou jednoho ze čtyř)¹. Partnerské násilí v LGBTQ+ vztazích (neboli také queer vztazích) je těžší identifikovat a odhalit. Na základě některých charakteristik je tento typ násilí podobný tomu, které se odehrává v heterosexuálních vztazích. Ať už se jedná o stejné formy násilí, kontrolu, jakou má původce nad přeživším, nebo o stejnou dynamiku násilí. To, co známe z heterosexuálních vztahů, však není dostačující pro analýzu násilí, které se děje v jiných vztazích. Když například hovoříme o izolaci jako formě sociálního násilí, musíme vzít v úvahu, že LGBTQ+ člověk zažívající násilí v partnerském vztahu, se může cítit ještě více izolovaný v podmínkách homofobní, resp. homonegativní, a transfobní, resp. transnegativní společnosti, ve které nejsou sociální služby připraveny poskytnout pomoc osobě bez předsudků².

Ve skutečnosti je proto málo případů, kdy tito lidé vyhledají pomoc v rámci sociálních služeb a od sociálních pracovníků*pracovnic. V rámci průzkumu Iniciativy Inakost³ pouze cca 4 % LGBTQ+ lidí vyhledalo podporu, pokud zažili nepříjemné situace včetně násilí. Pouze dva respondenti hledali pomoc v organizacích, které se věnují násilí, což je extrémně malé číslo. Důvody, proč násilí neohlásí, jsou následující: nic by se nestalo, nebralo by se to vážně, nemá smysl to hlásit. To zní jako velká beznaděj a frustrace. Jedním z důvodů, proč to tak je, může být skutečnost, že sociální služby se nezaměřují na inkluzi této cílové skupiny do svých služeb, sociální pracovníci*pracovnice neumí s touto klientelou pracovat, a ani samotné LGBTQ+ organizace nemají nástroje a vědomosti, jak pomoci lidem, kteří zažili různé formy násilí včetně partnerského.

Přítom různé průzkumy uvádějí, že LGBTQ+ lidé zažívají více různých forem násilí v porovnání se všeobecnou populací. Podle výzkumné zprávy Být LGBTQ+ v Česku 2022⁴ mělo za posledních pět let až 18 % dotazovaných zkušenost s fyzickým či sexuálním napadením a vyhrožováním násilím. Disproporčně nejvíce jsou těmito činy ohroženy trans

---

¹ Více zde: <http://www.wcsap.org/lesbian-gay-bisexual-transgender-queer-community>

² Posunem v terminologii i porozumění je koncept homonegativity, který přesněji definuje projev stereotypních postojů, předsudků a diskriminujícího chování proti gayům a lesbám (JEWELL, L. M., MORRISON, M. A. (2012) Making Sense of Homonegativity: Heterosexual Men and Women's Understanding of Their Own Prejudice and Discrimination toward Gay Men. *Qualitative Research in Psychology* 9:351-370 DOI: 10.1080/14780887.2011.586098). Tyto předsudky se obvykle projevují v souvislosti s mýty o gayích a lesbách, náboženskými přesvědčeními, demografickými údaji (místo bydliště, věk, vzdělání - častěji jsou u lidí z menších měst/vesnic, starších a s nižším vzděláním, genderem (výraznější bývají u mužů) apod. Výzkum naznačil, že homonegativita účastníků a účastnic výzkumu byla charakterizovaná pocity nepohody, když byli konfrontováni homosexualitou a vnímáním, že gay muži jsou zženštilí.

³ Průzkum Iniciativa Inakost 2022 <https://domov.sme.sk/c/23123846/slovensko-sa-meni-k-horsiemu-co-ukazal-novy-prieskum-o-LGBTQ+-ludoch.html>

⁴ Pitoňák M., Macháčková M. Být LGBTQ+ v Česku 2022 výzkumná zpráva. 2023, Národní ústav duševního zdraví, *Queer Geography* 283 s. http://lgbt-zdravi.cz/WEB/wp-content/uploads/2023/02/BytLGBTQvCesku2022_report.pdf

ženy (60 %). S násilnými projevy vůči LGBTQ+ lidem se v online prostředí setkala 84 % dotázaných. Z hlediska místa posledního incidentu fyzického a sexuálního násilí respondenti a respondentky uvedli, že se nejčastěji odehrál ve veřejném prostoru – jako místo činu to uvedlo 36 % dotazovaných. Druhým nejčastěji uváděným místem byl domov – fyzické či sexuální násilí zde zažilo 21 % respondentek a respondentů. Fyzické násilí o různé intenzitě ze strany známé osoby (vzdálenější známý, člen rodiny, přítel či kamarád, spolužák, kolega v práci či jiný důvěrně známý člověk) vnímali respondenti, a především respondentky, jako nejzásadnější zkušenost s násilím, a to celkem ve 21 případech, tedy zhruba v 8 % popsáných případů. Sexuální obtěžování a násilí o různé intenzitě ze strany známé osoby (vzdálenější známý, člen rodiny, přítel či kamarád, spolužák, kolega v práci v práci či jiný důvěrně známý člověk) vnímali respondenti a respondentky jako nejzásadnější zkušenost s násilím, a to celkem ve 44 případech, tedy zhruba v 17 % popsáných případů.

Poslední incident fyzického či sexuálního násilí a vyhrožování násilím byl nahlášen pouze ve 13 % případů, ať již samotnými respondenty či respondentkami, kterých se týkal, nebo někým jiným.

Jako nejzávažnější zkušenost uváděli LGBTQ+ lidé vyhrožování fyzickým násilím. Bylo jim ohroženo až 49 % lidí, kteří se za posledních 5 let setkali s násilím. Oproti studii FRA 2012 jde o nezanedbatelný nárůst - zkušenost s vyhrožováním průměrně udávalo 36 % dotázaných. Vyhrožováno bylo nejčastěji mužům (68 %), dále pak NBi+ lidem (54 %) a trans mužům (53 %). Fyzicky napadení byli nejčastěji muži (36 % z nich - zde jde o mírný pokles oproti studii FRA (2012), kde stejně odpovědělo 44 %) a fyzicky napadáni byli i trans muži (38 %).

Podle průzkumu Agentury pro základní práva z roku 2021⁵ v Čechách zažilo fyzický nebo sexuální útok za posledních 5 let 19 % LGBTQ+ lidí. U 11 % lidí bylo násilí páčáno ze strany rodiny nebo jiných příbuzných (na partnery a partnerky se více neptali). Obtěžování různého druhu zažilo až 47 % lidí z České republiky.

Problematické je, že se většina průzkumů zkoumající partnerské násilí nezaměřuje na queer vztahy, a ty studie, které se na ně zaměřují, nejsou zcela reprezentativní. Přesto podle jednoho z posledních reprezentativních průzkumů téměř jedna třetina mužů ze sexuálních menšin a polovina žen ze sexuálních menšin ve Spojených státech uvedla, že jsou oběťmi fyzického, nebo psychického násilí v romantickém vztahu. Více než 50 % gayů a téměř 75 % leseb uvedlo, že byli oběťmi psychologického partnerského násilí.⁶

---

⁵ Agentura pro základní práva. Průzkum LGBTQ++ 2020 <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/LGBTQ+-survey-data-explorer>

⁶ Breiding M. J., Chen J., Walters M. L. (2013). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings of Victimization by Sexual Orientation. Atlanta, GA: National center for injury prevention and control. https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_sofindings.pdf

Zdá se, že celoživotní prevalence partnerského násilí u LGB párů je podobná nebo vyšší než u heterosexuálních párů: 61,1 % bisexuálních žen, 43,8 % lesbických žen, 37,3 % bisexuálních mužů a 26 % gayů zažilo v průběhu svého života partnerské násilí. V heterosexuálních vztazích se jedná o 35 % žen a 29 % mužů. Messinger (2011)⁷ zdůraznil, že všechny formy zneužívání se častěji vyskytují u homosexuálních a bisexuálních párů než u heterosexuálních. Navíc předpokládal, že vyšší procento násilí bylo způsobeno jedinečnými rizikovými faktory, které souvisí s menšinovým stresem, které zažívají jen LGBTQ+ lidé.

Podle průzkumu Iniciativy Inakost z roku 2022 na slovenské populaci zažilo nějakou formu domácího násilí víc než 23 % LGBTQ+ lidí. Ti, kteří zažili domácí násilí, ho zažili hlavně ze strany otce (53,3 %), ale velké procento také ze strany matky (48,4 %). Partnerské násilí zažilo 24,3 % z nich (přibližně 5,6 % z celkového počtu respondentů). Při partnerském násilí může jít o špičku ledovce, protože LGBTQ+ lidé možná nedokážou při všech jiných těžkostech, které řeší, rozeznat, že jsou v partnerském vztahu vystaveni násilí.

Předložená výzkumná zpráva si kladla dva cíle. Vznikla jednak s cílem přiblížit situaci LGBTQ+ lidí, co se týká přístupu sociálních služeb a sociálních pracovníků*pracovnic k nim, stejně jako LGBTQ+ organizací. Druhým cílem bylo zjistit, jak vnímají sociální pracovníci*pracovnice násilí, kterému jsou vystaveni LGBTQ+ klienti, včetně násilí partnerského. Výzkum jsme realizovali prostřednictvím ohniskové skupiny a hloubkových rozhovorů mezi sociálními pracovníky a pracovnicemi, kteří pracují s LGBTQ+ klientelou, nebo s problematikou partnerského násilí.

Výsledky budou sloužit jako podklad pro vznik metodik, jak pracovat s LGBTQ+ lidmi zažívajícími násilí, tak s původci a původkyněmi násilí. Na základě této metodiky vznikne kurz pro sociální pracovníky a pracovnice, jak pracovat s tématem násilí v LGBTQ+ vztazích.

Cíle výzkumu

Tématem bylo násilí, které LGBTQ+ klienti a klientky zažívají, ať už ze strany svých partnerů a partnerek, nebo jiných blízkých (například rodičů). Rovněž se zaměřujeme i na původce a původkyně násilí v gay a lesbických vztazích. Primárním cílem bylo zjistit::

- s jakou LGBTQ+ klientelou se setkávají sociální pracovníci*pracovnice, a s jakými těžkostmi klienti přicházejí
- jakou mají pracovníci*pracovnice zkušenost s LGBTQ+ klienty*klientky, kteří zažili násilí anebo se ho dopouštějí - osobní zkušenost s tímto tématem, přístup služeb k této problematice
- jaké mají poznatky o genderově podmíněném násilí

---

⁷Messinger, A. M. (2011). Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(11), 2228–2243. <https://doi.org/10.1177/0886260510383023>

- jaký mají přístup, resp. jaký by měl být přístup k LGBTQ+ klientům*klientkám ve službách
- jaké mohou být překážky LGBTQ+ klientů, kteří zažili partnerské násilí, s vyhledáním pomoci
- zjistit postoje a názory sociálních pracovníků pracujících s LGBTQ+ klienty na téma násilí
- zjistit ne/ochotu a míru této ne/ochoty aktivně se vzdělávat v těchto tématech
- jejich informovanost o dostupnosti a cílech programů pro původce a původkyně násilí; ale také o jejich představě o pozici sociálních služeb v kontextu podpory prevence genderově podmíněného násilí

Cílová skupina

Sociální pracovníci a pracovnice z ČR setkávající se s LGBTQ+ lidmi v rámci přímé práce (krizová centra, krizové linky, azylové domy atd.), nebo pracující v organizaci zaměřené na LGBTQ+ klientelu.

Metodologie výzkumu a demografie

Výzkum se zaměřil na dvě části, a to na fokusovou (ohniskovou) skupinu a hloubkové rozhovory s respondenty a respondentkami.

Fokusová skupina

Ohnisková skupina se sociálními pracovníky*cemi pracujícími s LGBTQ+ komunitou, kteří nemusí nutně být sociální pracovníci, ale musí dělat pomáhající práci. Metoda Focus Groups je technikou kvalitativního výzkumu. Tato metoda je založena především na skupinové diskusi, moderované tzv. moderátorem. Využívá skupinové interakce k získání údajů o tématu a k náhledu účastníků, které by mimo skupinu byly těžko přístupné. Tato metoda pomáhá zlepšovat poskytované služby klientům a klientkám a přináší nové inovace a modifikace, které reagují na potřeby klientů. Tímto se sociální služby, sociální pomoc a také samostatná sociální práce stávají kvalitnější, adresnější a adekvátně reagující na potřeby klientů a klientek.

Cílem fokusové skupiny je podpořit sebevyjádření mezi účastníky a účastnicemi. Moderátor se stará o odhalení jejich zkušeností a postojů v otevřeném a spontánním formátu. Data jsou v průběhu zpracování anonymizována.

Co se týká náborových kanálů, účastníci a účastnice byli nabíráni v souvisejících sdruženích či centrech, které zaměstnávají sociální pracovníky*pracovnice, na základě vytvořeného seznamu přes náborový online formulář. Je však důležité zdůraznit, že účastníci*účastnice se zúčastnili jako jednotlivci, ne jako zástupci center, kterých jsou součástí. Od každého se tedy očekávalo, že bude prezentovat svoji osobní zkušenost a své osobní potřeby. Nábor probíhal prostřednictvím příspěvků na sociálních sítích organizace a přímým e-mailovým kontaktováním organizací. Zde je formulář, pomocí kterého se mohli účastníci*účastnice přihlásit:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeghN_WaZ3HNrE2uYrvv_Dx_nUm-8I8wbdrLFq_FvSBHOMzjA/viewform (text v příloze č. 1).

Následně proběhla 16. 2. 2023 online ohnisková skupina, kam se participanti dobrovolně přihlásili. Sešlo se celkem 8 participantů z různých oblastí sociální práce.

Z hlediska demografie a ostatních charakteristik ohniskové skupiny:

- 2 cisgender ženy a 4 cisgender muži (37,5:56,5), 2 transgender, resp. nebinární lidé
- byli zde přímo zastoupeni také lidé z LGBTQ+ komunity (minimálně 60 %)
- z věkového hlediska byli spíše mladší ve věku 20-40 let
- 4 participanti byli z organizace zaměřující se na LGBTQ+ lidi, 2 participantky z organizace, které se věnují násilí, 1 participant z krizové linky, 1 participant z organizace zaměřené na jinou menšinu

Scénář s otázkami, které byly v rámci ohniskové skupiny kladeny, je přiložený v příloze č. 2.

Hlubkové individuální rozhovory

Hlubkový rozhovor neboli in-depth interview je jednou z nejdůležitějších a nejčastěji využívaných metod sběru dat v rámci kvalitativního výzkumu. Lze jej definovat jako nestandardizované dotazování obvykle jednoho informačního partnera jedním tazatelem⁸. Hlubkové rozhovory mají velké využití především u výzkumů týkajících se osobních či citlivých témat.

Hlubkový rozhovor umožňuje informačnímu partnerovi vyjadřovat své názory na zkoumanou problematiku, díky čemuž výsledky takového výzkumu přináší detailní informace o zkoumaném jevu. Tazatelem u tohoto typu výzkumu zpravidla bývá zkušený psycholog či sociolog, jehož úkolem je vést respondenta k tomu, aby na dané téma volně hovořil.

Realizovali jsme polostrukturovaný rozhovor, který je založený na předem vytvořeném scénáři obsahujícím zkoumaná témata a jednotlivé otázky (příloha č. 3).

V rámci výzkumu bylo realizováno celkem 10 hlubkových rozhovorů s individuálně vybranými participanty, relevantními pro téma, za účelem doplnit a prohloubit poznání vztahu cílové skupiny k tématu:

- zjistit postoje a názory sociálních pracovníků*ic pracujících s LGBTQ+ komunitami (cílové skupiny) na témata genderově podmíněné násilí
- ne/ochota a míra této ne/ochoty aktivně se vzdělávat v těchto tématech
- jejich informovanost o dostupnosti a cílech programů pro původce a původkyně násilí, ale také jejich představa o pozici sociálních služeb v kontextu podpory prevence genderově podmíněného násilí

Participanti a participantky pocházeli z LGBTQ+ organizací stejně jako z organizací, které řeší problematiku násilí včetně partnerského, a to v poměru 3:5, jedna participantka působí v jiném druhu sociální služby. Z hlediska demografie šlo o 7 respondentek (včetně

---

⁸ ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEDOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 159 s. [ISBN 978-80-7367-313-0](#).

1 transgender partnerky) a 1 respondentu, 1 nebinárního respondentu*respondentku, většinou ve věku 25-35 lidí. Rozhovorů se zúčastnilo cca 44 % LGBTQ+ lidí.

Výhody a omezení výzkumu

Výhody použité metodologie:

- vzhledem k tomu, že jde o specifické téma, o kterém je k dispozici málo informací, umožnila ohniskové skupiny hlouběji do tématu proniknout a najít slepá místa, které by výzkumník kvantitativní metodologií nezjistil
- možnost detailněji vysvětlit postoje jednotlivých účastníků a doplnit je v případě potřeby
- možnost konfrontace různých názorů, prostor na přemýšlení a vynoření nových pohledů

Omezení použité metodologie:

- nižší motivace sociálních pracovníků*pracovnic zúčastnit se výzkumu kvůli tématu, které je stále ve společnosti citlivé
- problémy s nábořem účastníků*účastnic vzhledem ke specifčnosti tématu a potřebnému času, který je třeba ohniskové skupině věnovat
- různorodost zastoupených sociálních pracovníků z hlediska zkušeností a tematického zaměření a z toho vyplývající potřeba přizpůsobit výzkumné otázky
- menší počet sociálních pracovníků a pracovnic z LGBTQ+ komunity, nutnost veřejně prezentovat svoje názory, navzdory tomu, že výsledky jsou prezentovány anonymně

Výsledky a diskuze z ohniskové skupiny zaměřené na násilí v LGBTQ+ vztazích

Cílem bylo sdílet zkušenosti z přímé práce s LGBTQ+ klienty ve spojitosti s násilím ve vztazích. Na začátku proběhl úvod výzkumníka ohledně cílů výzkumu, etiky a ujištění, že se nehledají správné odpovědi, ale jedná se o otevřenou diskusi. Po úvodu následovala část, ve které se účastníci představili a stručně shrnuli, s jakými klienty se setkávají a zda se setkávají s tématem násilí u LGBTQ+ klientů. V diskusi se objevily níže uvedená témata, ke kterým zde uvádíme sumarizaci a příklady některých výpovědí.

Zkušenosti a témata, které LGBTQ+ klienti a klientky řeší

Někteří účastníci pracují cíleně s LGBTQ+ lidmi a někteří se v práci zaměřují na pomoc osobám ohroženým násilím nebo na krizové situace. Z toho vyplývají i zkušenosti, jaké s klienty a klientkami mají. Organizace, které se věnují násilí, mají málo LGBTQ+ klientů*klientek i z důvodu, že se na ně specificky nezaměřují. Účastníci*účastnice z LGBTQ+ organizací jsou v kontaktu zejména s LGBTQ+ lidmi a v menší míře řeší také násilí, mají však méně informací a propojení na jiné organizace a nevědí přesně, jak postupovat v takových situacích, kdy klienti zažívají partnerské násilí. Na jedné straně jsou

jiné organizace zvyklé odkazovat klienty na LGBTQ+ organizace, které však v některých oblastech nemusí mít okamžité nástroje pomoci. Na druhé straně LGBTQ+ organizace odkazující do jiných organizací nemají nástroje, jak ověřit, zda jsou tyto služby LGBTQ+ friendly. Na LGBTQ+ organizace se tato klientela obrací spíše s coming outem, psychickým násilím, omezováním svobody a sebevražednými sklony, ale setkávají se i s fyzickým a sexuálním násilím ze strany heterosexuální většiny. V případě, že šlo o organizaci zaměřenou na násilí na ženách, měli i lesbické klientky - nezaměřovali se však na muže gaye a momentálně neřeší, jak přistupovat k transgender ženám.

"Klientela, na kterou se orientujeme, jsou primárně LGBTQ+ lidé... téma násilí u nás není až tak časté, objevuje se i ve škole, kromě rodiny, v rámci nějaké šikany... naše poradna je anonymní, jsou věci, které nemůžeme řešit, odkazujeme na jiné organizace... ale nemáme nástroje, které by potvrdily, že jsou LGBTQ+ friendly..."

Téma vzdělávání a specifika LGBTQ+ klientely

Odborníci se mohou chovat potenciálně necitlivě ke klientům, protože nejsou v tématech dostatečně vzděláni. Nedostatečné vzdělání, jak pracovat s LGBTQ+ klientelou bylo v diskusi velkým tématem. Většina participantů uvedla, že se na vysoké škole nesetkali s tématem práce s LGBTQ+ lidmi. Někteří však absolvovali kurzy následně nebo se vzdělávali sami. Jedna participantka uvedla, že je v práci hlavní interní vzdělavatelka v této oblasti, a to hlavně z vlastní iniciativy. I další participant přinesli toto téma do jejich zaměstnání, protože jsou sami LGBTQ+. Chybí však iniciativa přímo z vedení organizací či škol. Participant z LGBTQ+ organizací mívají jednou za čas kurzy zaměřené i na řešení krizových situací, práce s emocemi a násilím (ne však specificky genderově podmíněným). Nejedná se však o pravidelná setkávání a specifika LGBTQ+ lidí se do vzdělávání již nedostala. V některých organizacích chybí řešení tohoto tématu, protože převládá pocit, že si vyžaduje jiný přístup, nebo že je téma citlivé a kontroverzní, což vede k vyhýbání a nedostatku vzdělávání. Absence specifického kurzu na škole může vést k mylnému přesvědčení, že stačí být pouze přijímající a otevřený. Takoví pracovníci si ale neuvědomují, že jim chybí důležité znalosti, což může vést k tomu, že klient bude mít ze služby negativní zkušenost. Vzdělávací kurzy poskytuje v současnosti například Prague Pride.

Kurzy existující pro lidi v praxi jsou většinou silně zatížené heteronormativním nastavením společnosti. Kurzy zaměřené na pomoc lidem ohroženým násilím se většinou zaměřují na heterosexuální ženy a kurzy specializující se na práci s původci násilí se zaměřují na heterosexuální muže. Bez vzdělaných pracovníků to pak často dopadá tak, že LGBTQ+ klienti musí odborníka o tématu vzdělávat, což nemusí působit na klienta nejlépe.

Jaké vzdělávání v daném tématu účastníci absolvovali?

"já mám pedagogické minimum z výšky a tam se něco kdysi málo probíralo... v rámci násilí v partnerských vztazích se mluvilo všeobecně, protože to funguje podobně, specifika jsme výrazně neprobírali"

A2

"jsou tam základní rychlokurzy krizové intervence, práce s emocemi, ne věnované právě genderově podmíněnému násilí.. počítá se s tím, že mentor s tím má zkušenost"

T5

"jsem hlavní interní vzdělavatelka našeho týmu, protože nějaké specifické kurzy s násilím anebo s oběťmi sexuálního násilí moc neexistují... většinou je to o intervizi v týmu anebo někdo přijde za mnou... hodně různého vzdělávání je v psychotraumatologii, v práci s tělem, s traumatizovanými klienty, ale je málo specifických kurzů, které zahrnují téma genderové identity"

M4

"máme jako organizace velké rezervy a to hlavně ty, že nezdůrazňujeme tu tematiku jako něco, co se dá opravdu systematicky nabízet lidem, kteří procházejí takovou složitou situací a mohou si to zvolit jako potřebu podpory"

J1

"když jsem studovala sociální práci, měli jsme předmět gender a sociální práce, já jsem si myslela, že to je všude, ale pak jsem zjistila, že ne... myslela jsem, že velká část sociálních pracovníků něčím prošla, ale vlastně to vůbec není zaručené... asi je důležité, aby byly kurzy pro sociální pracovníky, o které má snahu Prague Pride"

I3

"já mám za sebou bakaláře v oboru učitelství, učit neplánuji, měli jsme nějaký základní úvod do psychologie, abychom měli přehled, ale nepadla tam ani zmínka o LGBT, vůbec za celé 3 roky studia jsme neměli nic a jediné já jsem dovzdělával svoje spolužáky"

CH1

Těžkosti, se kterými se obracejí LGBTQ+ lidé, a špatné zkušenosti

Těžkosti, se kterými se obrací LGBTQ+ lidé na účastníky výzkumu, jsou zejména coming out nebo podpora transgender lidí hledajících přístup ke zdravotní péči. Jde ale i o emocionální podporu při objevování identity, protože podle účastníků mají právo na pochopení, potvrzení své identity, že jsou normální, mají právo se cítit dobře a uvědomit si, že nejsou jediní, kdo to tak prožívá, a že jim odborník nebo odbornice rozumí. V menší míře řeší násilí z nenávisti. Byly vzpomenuty i specifické cílové skupiny queer lidí, kterým není věnována taková pozornost, např. v komunitě chudých Romů, kde je přítom domácí násilí přítomno v intenzivní míře.

LGBTQ+ klienti se mohou zdráhat vyhledat odbornou pomoc i z důvodu předchozí negativní zkušenosti. I jinak skvělí psychoterapeuti a sociální pracovníci se mohou nevědomky chovat necitlivě. Špatná zkušenost vede k tomu, že klienti ztrácí důvěru v tyto služby, a proto už nikoho nevyhledají. Například transgender lidé se často setkají s nepochopením jejich situace, když hledají podporu psychologů, terapeutů či psychiatrů. Takový první zážitek může velmi negativně ovlivňovat vyhledání další pomoci. Sociální pracovníci, psychologové a terapeuti s tématem nemusí umět citlivě zacházet, mohou být dobří na určitá témata, mít psychoterapeutický výcvik, ale pokud se v něm nezabývají empatií vůči jinakosti, mohou být předsudkům a necitlivé komunikaci queer lidé z jejich strany vystaveni.

Mnozí odborníci a odbornice nevěnují pozornost tomu, že jsou klienti a klientky queer a že vyžadují specifickou péči. Mnohdy si nevšimnou, že násilí v páru, který navenek vypadá jako heterosexuální, se děje na ženě, která je queer a rozvádí se právě z tohoto důvodu, např. že jí partner vyhrožuje vyoutováním, nebo třeba tím, že jí soud kvůli orientaci sebere děti. Podle jednoho účastníka někdy klienti mají zkušenost, že prostředí organizace je otevřené vůči gayům a lesbám, ale o dalších queer identitách nevědí a klient se dostává do situace, kdy musí tyto pracovníky vzdělávat - tedy i přes otevřené nastavení organizace se nevědomost stává překážkou.

"například už mají někde špatnou zkušenost, a proto tomu ani nedají šanci, aby se například ozvali k nám, i když jsme tomu velmi otevřeni a pracujeme s kýmkoliv, i s muži nebo s jinými genderovými identitami, nejsme jen organizace pro ženy..."

M4

"když však klienty někam odešleme, doporučujeme jim nějaké organizace, psychology... tak mají strach, že budou homofobní anebo že nebudou problematice rozumět... a taky se to stává..."

dělala jsem kvalitativní rozhovory s pracovníky OSPOD a tam to bylo velmi zajímavé... ptala jsem se, jestli se s takovými klienty či klientkami setkali při práci a ty pracovnice všechny tvrdily, že ne... a potom povídal různé příběhy, že spolu žily ženy... ty měly děti a my jsme se jich neptali, jestli jsou lesby anebo ne..."

I3

Komunikace, že služby jsou přístupné pro LGBTQ+ lidi, a co se má stát proto, aby byly

Více účastníků se shodlo, že je potřebná nejprve komunikace dovnitř organizace - zjistit, jaké postoje mají k tomuto tématu pracovníci a co potřebují, aby mohli být v komunikaci s klienty více citliví. Atmosféra v samotné organizaci by měla být inkluzivní a klasické tréninky diverzity by měly být povinné. Mohly by pomoci informační a edukační materiály psané i pro queer lidi, které se poskytují klientům a klientkám. Na sociální síti dávat příspěvky o násilí mezi páry stejného pohlaví, různorodé genderové identity (případně sdílení statusů LGBTQ+ organizací). Anebo do kampaně organizace zahrnout i tematiku násilí u LGBTQ+ lidí. Komunikovat přes příběhy a přes situace, které by lidé okamžitě pochopili - nejen na racionální úrovni, ale i přes emoce.

Napříč snaze více účastníků z organizací, které se věnují všeobecným službám násilí, se jim nedaří téma LGBTQ+ klientely vnést dovnitř, obvykle se čeká na nějaký specifický projekt, anebo se s již proběhlým projektem nepokračuje. Taktéž více účastníků neví, že existují organizace poskytující služby i mužům, což se může týkat gayů, nebinárních klientů a transgender mužů, ale také transgender žen, které neprošly právní tranzicí. Pracovníci by měli být v tématu vzděláni.

Důležité je vyhledávat a vědět o organizacích, které jsou schopné s daným tématem pracovat. Tedy aktivně provádět mapování, vzájemné síťování, kde se lidé dozvědí o tom, kdo a kde a jak pracuje a jestli se mohou lidé a organizace vzájemně inspirovat.

"nestačí, aby to bylo v jedné větě na webu, ti klienti a klientky i hetero si ne vždy ty informace čtou dopodrobna, je jich tam moc... slyšela jsem to od queer kamarádů a kamarádek a známých, kteří se potýkají s násilím v blízkých vztazích, jsou z Brna a říkají, já jsem nevěděl, že se na vás můžeme obrátit..."

například když učíme jeden předmět na fakultě sociálních studií jako organizace, kde se střídáme, tak jsem jediná, která to téma na přednášky přináší, i když jsou kolegyně citlivé, nezmiňují téma ve spojení s queer tematikou"

M4

"po tom, co jsou ti pracovníci vzdělání, ať už kurzem, nebo mají gender studies, tak se může dát pár řádků na webstránku... jako ne všichni to čtou, ale někteří ano a možná si to na googlu vyhledat jako heslo, když například zadají LGBTQ+ násilí... objeví se organizace, která má k tomu napsaných pár vět..."

I3

"bylo by možné v organizaci pracovat s emocemi pracovníků, kteří mají k tomu tématu nějakým způsobem blízko... zjišťovat, proč se ostýchají to udělat... o tom tématu mluvit veřejně, jaké jsou důvody, proč nemají potřebu to dělat..."

A2

"my jsme to vy sylabu nikdy neměli, potkávám se s tím, že já přináším to téma mezi spolužáky, kteří v budoucnosti budou profesionální terapeuti či pracovníci, myslím, že se cítí v tématu nejistě, nevědí komunikovat, neumí používat slova"

T5

"v našem případě by se to muselo zásadním způsobem testovat, jako ukázat, že jim máme co nabídnout, pokud řeší toto téma, protože co já si myslím z některých interakcí a možná i náznaky na facebooku, tak v naší primární cílové skupině může toto téma vyvolat přesný opak, nedůvěru... takže si myslím, že musíme hledat jiné způsoby, jak to představovat u cílové skupiny, kterou tím nalákáme a budete to muset pravděpodobně řešit jinak než veřejným přiznáním, to by mohlo být složité"

J1

Zaměstnávání lidí z LGBTQ+ komunity, aby se primárně věnovali tomuto tématu

Jeden účastník uvedl, že by na pohovorech mělo být bráno v potaz zaměstnávání lidí z LGBTQ+ komunity, například stanovením si kvót. Další účastnice uvedla, že problémem je nedostatek pracovníků z LGBTQ+ komunity. Omezovat výběr pracovníků s ohledem na orientaci, či genderovou identitu by však mohl být problém. Podle ní se na toto téma zaměstnavatel nesmí na pohovorech ptát, ale když se postupem času zjistí, že tam je LGBTQ+ člověk, tak to může být pro organizaci obohacující a dá se s tím nadále pracovat. Samozřejmě by organizace měly uplatňovat antidiskriminační zákon, v případě diskriminace na základě sexuální orientace či genderové identity.

Způsob práce s LGBTQ+ klienty

V diskuzi se také probíralo, jak by měli pracovníci přistupovat k LGBTQ+ klientům. Účastníci zmiňovali důležitost respektování zkušenosti a nezpochybňování identity LGBTQ+ klienta, tedy toho, kdo je a co cítí a s čím přichází. Dále používání preferovaného rodu, jména a zájmena, které klient používá. Také by se měli snažit o nenásilnou komunikaci (podobně jako při genderově podmíněném násilí jsou klienti experty a expertkami na svůj život), zároveň by se pracovník neměl snažit přehnaně identifikovat s klientem (například, že má mnoho gay kamarádů), protože to vyvolává dojem, že tématu rozumí víc. Je potřeba se přímo klienta zeptat, co je pro ně vhodné a co potřebují. Neměli by se ani od klienta dovzdělávat v oblasti queer tematiky, kterou neznají, a tedy se příliš zaměřovat na LGBTQ+ identitu, pokud to není klientova zakázka (což se stává nejčastěji u lékařů). Nemít předsudky a mýty v oblasti násilí, obzvláště ohledně stejnopohlavních párů, nebo párů různých identit. Příkladem může být to, že násilí není tak závažné, či že se mlátí navzájem, nebo že nelze určit, kdo je agresor.

V oblasti násilí se dle jedné účastnice používá stejná metodika jakou při párovém násilí, kde jsou oba partneri stejného pohlaví, ale může být problém, když je násilí ve vztahu, kde jsou děti. Vlivem heteronormativního cisgender nastavení společnosti jsou LGBTQ+ lidé znevýhodněni i v mnoha oblastech sociálních služeb. OSPODu může například zkomplikovat rozhodování v péči o dítě fakt, že v České republice je u stejnopohlavních párů legálně rodič pouze jeden z partnerů. Důležité je brát v potaz i páry, kde je jeden z páru queer, například transgender žena, protože navenek může pár působit jako heterosexuální.

"nezpochybňovat, že je to pro nás důležité, že to má dopad na mnoho oblastí v našem životě, a že vlastně my tomu rozumíme nejvíc, i když je člověk dobrý terapeut, pracovník má vzdělání, má zkušenosti, tak prostě zdůrazňovat, že ta jeho identita je validní..."

CH1

"...pokud identita není zakázkou klienta, tak z toho nedělat jakože deal, prostě člověk řekne, že se děje násilí mezi dvěma ženami, nebo dvěma muži, nebinárními osobami a on řekne, že okej, jak to násilí vypadá jako zbavit se těch předpokladů o tom, že takto bude asi větší problém..."

D6

"...pokud je to biologická matka, tak lehce může odejít s dítětem a ta sociální matka, nebo otec na to dítě nemají vlastně žádná práva, to je jeden z momentů, nad kterými by se organizace mohly zamyslet... záleží od Osrodu k Osrodu, od pracovnice k pracovníci, kde ty práva můžou upravit i nějakou blízkou osobou, která není biologická..."

I3

"ted' se hodně mluvilo o násilí, kde jsou oba lidi queer, ale vlastně s tím tématem je třeba nakládat jinak, když jeden z toho páru je queer... nebo u párů, kde je jeden cis a druhý trans, ten pár navenek vypadá heterosexuálně, ale žena může být transgender a to násilí partnera může souviset i s tímto tématem."

A2

Problémy s ubytováním queer osob, které jsou zasaženi násilím

Kapacity ubytovacích zařízení nejsou přizpůsobené cílové skupině LGBTQ+ osobám, které jsou zasaženy násilím. Jednak se queer ženy nemusí cítit přijaté, když nemají děti. Dále nejsou ubytovací zařízení pro muže, kteří zažívají násilí, a už vůbec ne specificky pro queer muže, kteří by v klasických zařízeních mohli být obětmi dalšího násilí a šikany ze strany heterosexuálních mužů. Nastává problém, pokud chce transgender žena využít služby azylového domu. Jelikož může mít v občance napsané, že je muž, do azylového domu nemusí být puštěna, také s tím mohou být spojené předsudky, že ublíží jiným ženám (takzvané biologickým), že to ohrozí jejich bezpečí.

"nejsou tomu služby přizpůsobené, ani nejsou citliví k tomu, aby právě tam byly azylové domy pro muže, kteří zažili násilí ze strany jiných mužů, musí jít do zařízení, kde teď to nemyslím špatně, ale potkají se tam s lidmi z ulice, kteří mohou být jiným způsobem násilí a z toho mají strach... ty osoby nemůžou jen tak ze společného bytu odejít, tak jako ženy, i tak je to těžké, ale ty možnosti jsou ještě menší, skoro nulové, tak aby bylo zajištěno bezpečí, nebo nějakou citlivost k tomu, že jsem muž, který je po znásilnění ve vztahu, ale nechce tam s tím partnerem být, neboť je k němu násilný, ale jediné, co můžu, je přespat v azyláku, kde mě ještě někdo zmlátí"

M4

"my jsme se na poradě bavili, co kdyby u nás chtěla nějaká transgender žena přespat... je to otevřené téma, protože naše organizace je specifická v tom, že pracuje jen se ženami jako oběťmi a pomoc poskytují ženy, tedy ženy ženám, takže tu jsou diskriminováni i muži jako potenciální sociální pracovníci, i z toho důvodu aby se ty ženy nebály, když půjdou do nějaké organizace, že se s nimi bude bavit muž... hodně jsme řešili to, kdyby šli do azylového utajeného bydlení, tak ty ženy mají na poschodí společné záchody, ty ženy by se tam potkali..."

I3

Důvody nevyhledání pomoci

Většina pracovníků se s LGBTQ+ lidmi občas setkává, ale řeší spíše obecná LGBTQ+ témata, jakými jsou coming out a diskriminace. S tématem násilí se ale LGBTQ+ lidé na organizace příliš neobracují. Velká část diskuzí se točí primárně okolo toho, proč LGBTQ+ lidé služby nevyužívají. LGBTQ+ lidé mohou zažívat strach a nejistotu, zda je služba určena i pro ně. Sociální pracovníci se někdy setkávají s tím, že se jich klienti ptají, zda tuto službu mohou doporučit i známému, kdo je trans nebo gay. Stigma z toho, že se někomu svěří může být dvojitá. V první řadě z toho, že mají jinou sexuální orientaci či genderovou identitu, což musí obhajovat před svým okolím, a v druhé řadě, že zažívají násilí. To přispívá k násobení stigmat. Stigma může být také ze samotné LGBTQ+ komunity, která je malá a v případě, že se v ní děje násilí, se tak lidé mohou obávat být v tomto tématu být otevřeni. Osoba zasažená násilím může být hodnocena a izolována, zejména když má lepší pozici v komunitě agresor. Osobě zasažené násilím nepomáhají obavy z většinové společnosti, která už tak vnímá LGBTQ+ komunitu negativně. Násilí mezi LGBTQ+ lidmi by mohlo podle některých ohrozit boj za lidská práva.

Dle účastníků LGBTQ+ lidé často nevyhledají pomoc, když zažijí násilí, a to i kvůli opakovaně zažívanému menšinovému stresu a negativním zkušenostem, ať už ze strany

okolí, nebo jiných institucí, a mohou tak spadnout do naučené bezmoci. Podle jednoho účastníka může být překážkou také raná zkušenost z rodiny (méně formování, konzervativní rodiče). Nemohou tak volně projevovat své emoce a jsou naučeni, že diskomfort není žádaný, natož přijímaný, což si potom to nesou i do partnerských vztahů, nejsou zvyklí, že mohou svůj diskomfort dávat najevo.

V oblasti sexuálního násilí mohou mít problém vyhledat pomoc muži, kteří byli znásilněni jinými muži, a to kvůli vícenásobné traumatizaci a stigmatizaci (u mužů se to bere jako nesmírně ponižující a mohou být objektem zesměšňování). Také pro ně nejsou dostupné služby, kam je poslat, když se stanou obětí sexuálně motivovaného činu.

"... co se můžu domnívat, proč klienti nechodí řešit nějaké násilí do organizací ve vyšší míře, když jste LGBT, je tam dvojitě stigma, jednak se musíte vyoutovat, že jste gay, lesba, či trans a potom, že ještě máte další problém, tedy násilí..."

I3

"... mě napadl ještě jeden faktor, že někdy také kvůli tomu není obraz queer lidí ve společnosti dobře vnímán, takže když dochází k násilí v tom páru, lidé se to bojí ohlásit, protože se bojí, že poškodí obraz, že když bude gay pár, kde je násilí, tak to udělá špatný obrázek o všech gay lidech"

A2

"když je člověk obětí násilí, tak by automaticky měl kontaktovat někoho, kdo by mu pomohl, ale lidé s jinou sexuální orientací a genderovou identitou, tak tam přichází filtr toho, dilema 'já už nechci, aby mi bylo ublíženo', a že se stává, že nehledají pomoc právě kvůli tomu, aby zase nebyli obětí násilí, zase pod nějakou tou institucí, vlastně to násilí bylo dejme tomu nějaké menší, ale aby neprošli tím, aby jim nebylo znovu ublíženo..."

T5

"... nejen že se ty stigmata násobí mezi sebou, ale zároveň lidé mají tu potřebu svoje queer identity před lidmi hájit a v momentě kdy mají zvýšený práh přicházet s těmi svými problémy a ono, když je tam ještě i nějaké násilí, tak je jim ještě hůř, protože si jako obhajují ten svůj v uvozovkách životní styl z pohledu té rodiny, který si zvolili... a je pro ně ještě těžší se svěřit s tím násilím... přesně to můžou být ty překážky, které jim pak stojí na cestě..."

CH1

"... napadly mě překážky v rámci toho sexuálního násilí, kde například nemáme kam posílat muže, pokud dojde k znásilnění, například v Praze je oddělení, kam se mají posílat i muži, kteří byli znásilněni, napadení a v Brně takové místo nemáme... u těch mužů, gayů, trans, nebinárních je to slepé místo, propojení sociálních služeb se zdravotnickým systémem při tak citlivé věci, jako je znásilnění, nebo jiné sexuální praktiky, nějaký násilný útok, máme těžkosti s následnou péčí, můžeme pečovat o psychiku, krizi, ale nemůžeme poskytnout zdravotnickou pomoc..."

M4

Tabuizace tématu

Pokud nejsou pracovníci v LGBTQ+ tématech vzdělání, mohou mít tendenci se tématům vyhýbat. Sociální pracovníci proto tyto témata vynechávají a nepracují s nimi. Mnoho pracovníků může mít pocit, že se není třeba tímto tématem zabývat, protože přece přistupují ke všem klientům stejně. Tímto přístupem však negují kulturní specifika LGBTQ+ klientely, stigma, jež jsou spojeny s LGBTQ+ identitou a specifické bariéry, které jim stojí v cestě službu kontaktovat.

"... mně se dostávaly odpovědi od krajských metodiků..., že jako není potřeba to nějak specifikovat v práci s touto tematikou, protože je to přece úplně jedno, protože se to neřeší, jestli je někdo gay anebo lesba a potom tam jde OSPOD něco vyšetřovat... mluvím o tomto příkladu, že když něco řeší OSPOD, pravděpodobně se tam řeší i násilí... říkali, že my to neřešíme, my se přece nemůžeme zeptat, vy jste lesba anebo gay, ale zároveň je pravda, že gayové a lesby, kteří mají děti, tak z OSPODu často měli strach, že jim děti seberou, jen tak... protože jsou lesby a gayové... z toho, že když není v metodikách OSPOD žádná zmínka, jakože s touto problematikou LGBT pracujeme tak nějak, jedna věta aspoň, když už nic..."

l3

Tabuizace versus prezentace LGBTQ+ otevřenosti navenek

Více sociálních pracovníků nepovažuje za důležité veřejně komunikovat toto téma, mnozí nejsou zcitlivění a vícero etablovaných služeb má potíže adaptovat svoji komunikaci na nové sociální sítě. Zároveň nestačí, když organizace dá najevo, že je LGBTQ+ friendly, je potřeba to dát najevo i používanou terminologií, se kterou se klienti setkávají. Ke zvážení je možnost zapojení LGBTQ+ zaměstnanců a zaměstnankyň na komunikaci o tématu. Z diskuse vyplynulo, že by se organizace měly více přemýšlet nad tím, jakým způsobem se na venek prezentují. Měly by dávat najevo, že jsou v nich LGBTQ+ lidé vítáni. Sociální služby a neziskové organizace by tak mohly o sobě dávat vědět podobně jako restaurace a kavárny, že jsou LGBTQ+ friendly místem, aby klienti mohli vědět, že se na místě nesetkají s diskriminací.

"... úplně si nejsem jistá, možná by to bylo důležité v propagaci té organizace, že řešíme i toto, že k nám mohou chodit například lesby, které chodí, ale spousta z nich nemusí tušit, že mohou, protože si nejsem moc jistá..."

... pomoc - co si myslím já, že by pomohlo, co jsem už různě doporučila, že by například různé neziskové organizace mohly mít na stránkách, že jsou lgbt, že řeší tyto otázky, že jsou v pohodě, friendly, takovou značku, jak se to dává do barů, že by to měl i ten psycholog..."

l3

"vnímám i když kolegové mají dobře nastavené hodnoty, tak úplně edukovaní, ale že by byli schopní adekvátně použít svůj slovník, to úplně nejsou... je mnoho sociálních služeb, co se neumí prezentovat navenek, že jsou v tomto tématu edukovaní, zcitlivění, že tomu rozumí a jsou v pohodě..."

... je to všeobecnější problém, myslím si, že tu máme spoustu dobrých sociálních služeb, které jsou ve válce s tím adaptovat se na sociální sítě, nějak se dobře předávat a představovat tím obzvlášť mladým klientům"

D6

"mám několik kamarádů a kamarádek, kteří přežili coming out ve věku 40-45 roků, taková situace, že se s tím roky sžívají, teď se dostávám k tomu, že by to pro naši organizaci rozhodně mělo být nějaké téma, měli bychom na to hledat nějaké nástroje, protože se to tam určitě objevuje a za druhé je podle mě ten indikátor naléhavosti ten, že se to tam neobjevuje, že lidé s tím nejdou ven, což mi dochází až teď... a máme mezi sebou i kolegy, kteří jsou LGBT a myslím, že by to mohli, když by to pro ně bylo komfortní, nějakým způsobem přinášet v peerr rovině možná v něčem jako, co by mohlo být o dost zajímavější"
J1

Obsah vzdělávacího kurzu pro sociální pracovníky

Na závěr se výzkumník ptá, co by měl vzdělávací kurz pro sociální pracovníky obsahovat. Participantův pohled přehled výzkumných zjištění týkajících se specifik násilí u LGBTQ+ lidí. Výzkumem podložená zjištění mohou pomoci v přímé práci a zároveň mohou pomoci přesvědčit kolegy, kteří si možná myslí, že to není důležité téma. Zároveň by sociální pracovníci ocenili, kdyby měli k dispozici přehled o statistikách, do jaké míry potřebují LGBTQ+ lidé v tomto tématu pomoc, i to, jaké služby mohou LGBTQ+ lidé využít a kde jsou v sociálních službách místa, které s LGBTQ+ lidmi nepočítají. V neposlední řadě by sociální pracovníci ocenili návod s tipy, jak přizpůsobit obraz služby tak, aby byla přívětivější a LGBTQ+ lidé by se ji nebáli navštěvovat. Zároveň zdůraznili i potřebu vlivu státu na to, aby služby byly poskytovány inkluzivně i pro LGBTQ+ lidi.

"Nevšiml jsem si, že by existovaly zásadní iniciativy státu, které by nějak toto téma řešily... zkušenost z USA, kde se ministerstvo rozhodne a do dalšího roku nebude platit žádný azylák, který by nebyl LGBTQ+ friendly, to se tu neděje, to je jedna z věcí, které jsou významným faktorem, že s tím neumíme pracovat, když nás nikdo netlačí, nemotivuje, pak neděláme posuny v našich strategiích"

A2

LGBTQ+ původci násilí v partnerských vztazích

S původci násilí z LGBTQ+ komunity se nepracuje, protože programy, které existují, se ve většině zaměřují na heterosexuální muže, tedy se předpokládá, že zejména oni jsou původci násilí (v tomto se například nemyslí ani na pachatelky ženy). Programy bývají často založené na maskulinních stereotypech. Podobně jako u heterosexuálních párů se nedoporučují mediátoři.

"zkušenosti, které máme v Rose, vždy nám stojí vlasy na hlavě hrůzou, když Ospody doporučí, aby šli k mediátorovi, to nefunguje... a když jim doporučí párovou terapii tak to nefunguje... je to o tom, co člověk chce... když sám agresor má motivaci se měnit, tak může fungovat..."

I3

Výsledky a diskuze hloubkové rozhovory

V rámci hloubkových rozhovorů se opakovala mnohá témata z ohniskové skupiny, proto v této části uvádíme hlavně další doplnění k problematice se zaměřením i na to, jak by

měla vypadat metodika a vzdělávací program pro sociální pracovníky a pracovnice v tématu partnerského násilí LGBTQ+ lidí tak, aby byli užitečné.

Těžkosti se kterými se LGBTQ+ lidé obrací, zkušenosti a témata, které LGBTQ+ klienti řeší

Respondenti a respondentky spíše opět vnímali násilí, které zažili LGBTQ+ lidé v rodině, či okolí. Ale v rámci hloubkových rozhovorů někteří respondenti a respondentky sami zažili partnerské násilí, nebo násilí jiného druhu a bylo pro ně těžké požádat o pomoc, řešili to spíše vlastními strategiemi a s pomocí blízkých přátel, či kolegů, což je zjevná ukázka toho, jak jsou služby zaměřené na partnerské násilí pro LGBTQ+ lidi nedostupné.

"Ze zkušeností, je to hrozně smutné, ale nejvíc násilí na lidech páchá rodina. Že v rodině to násilí začíná, začne mnohem dřív než coming outem toho člověka, ale začíná už někde v dětství a v pubertě, tím popíráním, tím ale ne prosím tě, když si děvče chce oblékat chlapecké oblečení a dělá chlapecké sporty, anebo ještě horší je to opačně. To jsou, tam to celé začíná. Pokračuje to podle mě, už je to jen vystupňované, když si to člověk reálně uvědomí. Rozhodně se předstoupit před rodinu, tam dochází k fyzickému násilí. Takovému šikanování a znevažování ze strany rodiny. Potom to vnímám jako institucionalizované násilí, velká míra je, že ta naše společnost je málo otevřená, když muž přijde v evidentně ženském oblečení na úřad práce... Když nekoresponduje nic a začnou se vytvářet podsystémy a systémy a podhoubí toho, nevybavit ani základní věc, protože to se přece nesmí."
RM2

"Měli jsem duhové tričko, vzhledem k tomu, že byl pride week v Praze, tak dávalo najevo, že jsem queer. A na chvíli na Václaváku jsem si sedli na lavičku. Přišla ke mně náhodně starší paní, začala na mě křičet, nadávat mi, aniž bych jí já něco udělali. Takhle mám už víc zkušeností, když jsem měli přítelkyni, že jsme se drželi za ruku, začali nás fotit nebo sledovat. Nebo nám někdo začal nadávat a tak dále."
RKCH1

"Dal jsem mu ujištění, že to nebylo v pořádku, co se dělo a že ty služby jsou i pro něj, že je dobře chtít to uzavřít a postarat se o sebe, uzavřít to psychologicky, nebo i právně, on si myslí, že ten člověk by měl vědět, že to opravdu bylo špatně, nebo mu jde i o ten postih. Nevím, co z toho, ale chce si to řešit a co vím, tak on pořád důsledky toho vztahu trpí a ovlivňuje ho to v každodenním životě, nechodí do určité části Brna, kde byli v kontaktu a tak."
RH8

Téma vzdělávání a specifika LGBTQ+ klientely a genderově podmíněné násilí

Opět si většina respondentů nevzpomíná, že by se s tímto tématem potkali v rámci formálního vzdělávání. Spíše se s tím potkali až v rámci svých organizací a i to jen okrajově při specifických výcvicích s doporučením, kam poslat klienta z LGBTQ+ komunity, nebo v rámci specifických projektů.

Co se týče specifík násilí v LGBTQ+ párech, tak se vyskytla snaha vydírat a manipulovat odstřihnutím od rodiny, nebo ubližování druhým. Specifikum je, že mnohé lidi v okolí ani

nenapadne, že je ve vztahu násilí, neboť všeobecná představa násilí je heteronormativní, kde se na ženě páchá násilí a vnímají tedy, že služby jsou jen pro ně.

"Dokonce to nebylo ani nikdy vzpomenuté jako vždy se povídalo cílové skupiny nezaměstnaní, drogově závislí, děti, alkoholici, v různých životních situacích, bla bla bla, ale LGBT vůbec."

RM2

"Ne, to ne. Ani jsem si nevšimla, že by byla někdy nějaká nabídka. Nejen v mé organizaci, ale i kde jsem pracovala dřív. Chodily nabídky od vzdělávacích agentur, ale nic takového."

RL4

"Já jsem na škole si to nepamatuju, že by to tam bylo téma vůbec, ani částečně. Co jsem měla v rámci výcviku na linku dětské důvěry, tam byly základní informace s výsledkem, že kdyby to bylo téma, které neumíme uchopit, tak kam klienty distribuovat a spíš takové to, že co nedělat, na to to bylo zaměřené. Ale jinak jsem neměla nějaké specifické vzdělávání na toto téma."

RD5

"ale vyložene jako až psychické vydírání a nátlak, to jsem zažila já. Nejenom, že bude dusit pacienty polštářem, ale že bude psát udání a takové nesmysly."

RL4

"Měli jsme člověka v páru, že mu partner zakazuje setkávat se s rodinou. Odřezávání sociálních kontaktů je pro mě už náběh na násilí, forma násilí. Já jsem postřehla, že LGBT+ lidi ani nevědí, že se jim děje násilí. Když to ví, tak ho pojmenují až jako sedmý bod, který mají problém, v rámci toho, co řeší to násilí pro ně není tak prioritní téma, bojí se o tom hovořit. Násilí přichází do rozhovoru až v tu chvíli, kdy ten člověk přešší akutnější problémy a získá důvěru v naše prostředí. Často to vzpomenou mezi řečí, třeba na komunitním setkání, mezi sebou. Až je pak někdo upozorní, začnou to řešit, neumí to komunikovat."

RZ6

"ale ty klienty to ani nenapadne, že jsou v takovém vztahu, to si myslím. Taky si představí, že vždyť já nejsem paní v koutě, nebo nemám toho potetovaného chlapa vedle sebe. Vůbec lidi si neuvědomí, to nemusí být hetero věc, takže lidi si řeknou, pro mě ty služby nejsou, nebo mám jinou? Ano, ještě s jedním klukem jsem o tom tématu se bavil, ale nebylo to profesní."

RH8

Špatné zkušenosti

LGBTQ+ klienti a klientky mají strach svěřit se sociálním pracovníkům, že je na nich páháno násilí ve vztahu. Klienti a klientky jsou o dost víc opatrní, ověřují si reakce sociálního pracovníka*pracovnice, vzhledem k zažitému menšinovému stresu. Další negativum, se kterým se setkávají je, že jim sociální pracovníci nevyžádaně radí, co mají dělat, což může vyvolat tlak a negativní emoce, bez ohledu na jejich potřeby.

"Víc se s tím obávají svěřit. Je to hodně takové, že přijdou s tím, že mají menšinový stres a bojí"

se vůbec sdílet, že to není partner, ale partnerka, nebo naopak. Je to dvojitý strach, vnímám obavy. Když klientka přišla a řekla, že má přítelkyni, nebo měla, že se na mě tak podívala, jak to beru, hnedka zkoumala, tak jsem ji ubezpečovala, vnímám to, že je to pro ně těžké v tom, že jsou z komunity, a ještě k tomu doma probíhá násilí."

RP9

"Vlastně i sami já s tím mám špatnou zkušenost, že mi někdo radí. To platí si myslím nejen pro LGBT lidi, radit lidem, aniž by si o to řekli, může to v člověku vyvolat spoustu negativních emocí a pak se může odtáhnout a nemusí se chtít už nikdy spojit."

RCH1

"Já mám pocit, že mnohokrát se lidi bojí mudrování, že někdo ti začne povídat úplně nevyžádané, co se by si měl a neměl dělat, nedává na výběr cestu, a toho se lidi reálně bojí."

RM2

System služeb a stát

V některých rozhovorech bylo zdůrazněné, že systém poskytování služeb zaměřených na osoby, které jsou zasažené násilím, je formální a nikdo neví, jak je specializovaný. Zároveň organizacím chybí kapacity, ať už personální, nebo finanční. Vyskytují se problémy s udržitelností, ať už LGBTQ+ organizací, nebo organizací, které řeší násilí v partnerských vztazích. Pokud se pracovníci v organizacích setkají s člověkem z gay páru, neví, kam ho mají poslat. Násilí je velmi často redukováno jako násilí páchané na ženách, což je velký problém. Je potřeba říct, že nejen muži jsou z toho vyloučeni, ale také trans-gender muži a trans-gender ženy. Nemají se kam obrátit, ženské organizace je nepřijmou.

"Ten systém proklamuje... že ano, ministerstvo vnitra mluví o tom, jak snižuje celý prostor na xenofobii, rasismus, homofobii a všechno to má pokryté. Formálně máme i tento systém poradenských center, ale v realitě vůbec nevíme, jak fungují. To jsou nízkoprahové, formálně nikdo nemusí nic říkat, přiznat ani to nějakým způsobem odtajnit. Ale jakou informaci tam dostaneš a co s tebou stane, když přijdeš, že bije mě partner, partnerka, když je pár stejného pohlaví. Co ti ten člověk poví? Musíš se vrátit do domácnosti? Jsou ti schopní poskytnout asistenci na policii, protože mnohokrát ten systém potřebuje asistenci sociálního pracovníka, systém si vyžaduje berličku toho, co vysvětlí, kdo si, co jsi, jak to celé funguje. To nevím, tuto zkušenost nemám."

RM2

"Máme dvě psychologičky, jednoho psychoterapeuta, ale naše psychologičky dávají doporučení na organizace, které se věnují přímo násilí. LGBT+ lidi, jsme v situaci, že když se potkáme s násilím a ten člověk ho chce řešit, musíme si zjistit, jaké pomáhající organizace řešící násilí jsou schopné pomoci LGBT lidem, nemáme je často kam poslat, nebo posíláme organizacím, které se tomu věnují, ale dáváme upozornění, že nevíme, jak budou pracovat s LGBT+ lidmi."

RZ6

Problémy s ubytováním queer lidí, kteří jsou zasaženi násilím

Z hloubkových rozhovorů vplynuly i další problémy, jež mohou queer lidé zažívat. A to jsou problémy s ubytováním osob, které jsou zasažené násilím v queer párech, přesněji v párech stejného pohlaví, a to tak, jak to bylo prezentované v rámci ohniskové skupiny. Pro některé skupiny jako gay muži, trans-gender ženy a trans-gender muži, jsou specializované ubytovací služby nedostupné, resp. nejsou pro ně bezpečné. Když se v azylových domech a útlucích, kam se mohou dostat, neřeší homofobie či transfobie ze strany jiných klientů, ale také zaměstnanců, chybí jasně nastavená pravidla.

"Řekněme si pravdu, i krizová centra mají vlastní život, i ti klienti přichází s nějakým nastavením a z nějakého prostředí, i klienti sociálních služeb můžou a mnohokrát jsou homofobní. I v rámci chráněného prostředí vytvořit pro tu klientelu. Chráněné prostředí může být náročné pro zařízení, když s tím nepočítá. Myslím si, že mnohokrát při zařizování krizových center se s tím nepočítá, že ta situace může přijít. Potom samotné oběti jsou vlastně znevýhodněné už přístupem ke službám, už samotné řešení, když co si myslím, že běžný člověk do toho nevidí, ale přesně si může ta trans rodová žena říct, že co to budu řešit, vždyť co se mnou budou dělat."

RM2

"... v domě na půl cesty jsme řešili, jak to udělat, aby se naučili najednou být sami sebou, postavit se za to, jak to opravdu mají, jak to vykomunikovat s tou rodinou a blízkými lidmi. Hodně je trápila ta šikana na ulici, kde na ně pořvávali, nebo na tik toku něco streamovali a do komentářů chodili stejně urážlivé komentáře, fakt hodně hnusný věci zažívali, z důvodu té identity."

RK3

"Pravidla, vzdělávání sociálních pracovníků v těch domech, možná i nějaké jasně stanovené věci, například u transgender žen, přijdou o práci, jsou obětmi domácího násilí a potřebují bezpečné ubytování. Pomohlo by, kdyby tyto ženy mohly být v různé fázi tranzice. Stačilo by, že transgender žena, kterou už okolí vnímá jako ženu, nezpůsobila by cis ženám obavu, pak není překážka. Ale my o tom nevíme, zda by to bylo možné. Pomohly by jasně vymezená pravidla. Také rozšíření kapacit organizací, které se věnují násilí."

RZ6

Způsob práce s LGBTQ+ klienty

Ve více rozhovorech zaznělo, jak by způsob práce s queer klientelou měl být citlivý, podporující a respektující. Pracovníci by měli využívat prostředky nenásilné komunikace, naslouchat, podporovat potřeby klienta a přijmou ho takového, jaký je, i s tím, co cítí, a přizpůsobit tomu svou komunikaci s ním. Je důležité ptát se na používané přezdívky a na způsob oslovení. V případě, že klient přímo neřekne, jaký používá rod, zájmeno, je nutné se to snažit vyzpytovat. V komunikaci by měl být kladen důraz na zrcadlení, v popředí by mělo být doptávání se na zkušenosti klienta* klientky, podporovat je v tom, že oni jsou expertem na svou identitu. Relevantní je automaticky nepředpokládat heterosexuálnost, nebo jakoukoliv jinou sexualitu, upravit slovník, aby lidé necítili potřebu se vyoutovat, udělat coming out. Také je nutné vnímat různorodost sexuálních orientací, jakou je například asexualita a další identity. Je třeba zohlednit všechny tyto náležitosti při

používání různých formulářů a dotazníků, které pracovníci využívají v rámci poradenství či intervencí.

Důležité je reagovat přirozeně, když klient řekne, že je z LGBTQ+ komunity. Pracovník by měl reflektovat, co mu říká klient, používat správné označení rodu partnera*partnerky. Osvědčit se může i to, když má pracovník na pracovním stole něco, co souvisí s LGBTQ+ komunitou, např. leták, knížku, nálepku, čímž dává najevo, že nemá předsudky vůči tématu, se kterým klient může přijít. Osobitou kategorií je způsob práce s LGBTQ+ klientelou v ubytovacích zařízeních, kde se vyžaduje zcitlivění nejen u pracovníků, ale i u klientů v zařízení. Klientovi umožnit zabezpečit pokoj tak, aby byl pro něj bezpečný, a zároveň, aby tyto opatření přijali i ostatní klienti zařízení. Nezbytné je mít vypracovaná pravidla pro případy, kdy ve službě budou ubytováni klienti z řad LGBTQ+ komunity. Pracovníci by měli provést rozhovor s ostatními klienty a připravit na to i LGBTQ+ klienta. V jednom z rozhovorů respondentka specificky vyzdvihla potřebu doprovázet LGBTQ+ klienty v kontaktu s policií či OSPODem, aby se předešlo sekundární viktimizaci osob zasažených násilím i původců násilí. Sociální pracovníci mohou vysvětlovat a zprostředkovat to, co jejich klienti potřebují.

Z rozhovorů také vyplynulo, že služby a sociální pracovníci by neměli zapomínat na zpětnou vazbu od LGBTQ+ klientů, která jim umožní korigovat jejich přístup, případně se vrátit k nedostatkům v následné komunikaci.

Za zvážení také stojí, zda zavést specifické podpůrné skupiny pro oběti partnerského násilí v queer párech, které by poskytly možnost vzájemné podpory a empatie vzhledem na specifika jejich identit. Zároveň to může být méně náročná cesta, jak oslovit službu nebo pracovníka, od kterých nevědí, co očekávat.

"Bavíme se o tom a většinou k tomu využíváme vlastně prostředky nenásilné komunikace. To znamená, že nedáváme rady a jenom posloucháme a podporujeme toho klienta v tom, co on chce, co on potřebuje.... Vždycky se na začátku ptám, jestli mají nějaký konkrétní jméno, přezdívku, kterou by chtěli abych je oslovovali. Pak buď vypočívám, pokud o tom sami nemluví, jaký rod využívají, nebo se na to rovnou zeptám, pokud přímo řeší svůj gender. Obecně taky to pravidlo, že zrcadlit tu komunikaci. Když by někdo mluvil spíš jako nespisovněji, tak zrcadlit tohle. Takže spíš tak nějak se ptát toho člověka jaká je ta jeho zkušenost, pokud má nějaký problém, třeba řekněme, že se chce klient někomu s něčím svěřit. Zeptám se, a v minulosti ses už někomu s něčím svěřoval? Jak ses při tom cítil? Jak jsi tam postupoval? Navézt klienta na to, že jeho zkušenost je ta hlavní, a že on sám ví nejlíp, co dělat... Ale právě poslední dobou se mi stalo, že se mi začali přihlašovat lidi co jsou asexuální, aromantičtí, nebo oboje. Tam řešíme, co je romantická láska, jak člověk pozná, jestli cítí, je nebo není aromantik, jak to lidem vysvětlovat. Dost lidí ještě netuší, co to je a že to není žádná nemoc"

RCH1

"...nejsou naši klienti podle mě zvyklí, že jim někdo na první dobrou věří, co říkají. Jakoby nepolemizujeme o tom, že ten příběh, který přináší, jestli se fakt stal, jestli by to tak mohlo být... Neověřujeme žádným způsobem klientovo vyjádření, ale bavíme se o tom, co on v tom momentě chce a vlastně přináší.."

RM2

"Takové citlivější je ten začátek toho rozhovoru, aby ten pracovník začal rozhovor a po tom

představení pak genderová zájmena, aby se nepředpokládala heterosexuality nebo jakákoliv sexualita, aby se člověk zeptal, jak to máte, nebo o kom tady se budeme bavit, z jakého vztahu přicházíte. Aby to bylo co nejvíc neutrální na začátku a pak až klient řekne, jsem hetero, nehetero, pak pracovník navazuje. Aby lidi necítili to, že se musí vyoutovat a udělat coming out. Já se ptám, co jste, nepředpokládám, že jste hetero. To je hrozně nepříjemné, když přijde do služby."

RH8

"Reagovat přirozeně, ubezpečit, že je to v pořádku. Zvlášť když s tím klient přijde, nevím, jestli je to pro vás v pohodě. Stala se mi hezká situace, klientka, když přišla, položila si vedle sebe knížku a já jí mám taky rozečtenou a navázali jsme na to, ona hned věděla, že o tom něco vím, a že nemám předsudky, že jsem z té knížky byla nadšená, skrz to jsme se bavily o tom tématu a ona poznala, že nemám předsudky. Bylo to hezké, že už se nemusela doptávat. Asi je to za mě možná taková jedna věc, dávat si pozor, že když se s klientkou jsem se bavila a používala jsem nějaký příklad, reflektovala jsem jí její emoce... Zároveň jsem dávala pozor, abych neřekla partnerovi, abych neřekla stereotyp, váš partner místo partnerka, člověk je na to nějak nastavený, aby to neproběhlo, mít to namysli."

"Důležité je hlavně tomu člověku naslouchat a přijmout ho. Když mi ten klient řekl, i když jsem ho rok a půl znala jako dlouho-vlasatou holku, tak přišel na krátko a řekl mi, že se cítí být mužem, tak jsem začala mluvit na něj tím jménem co chtěl, mužský rod. Poslouchala jsem a řešila jsem s ním to co on potřeboval, šikanu na ulici, na tik toku. Vyjadřovat respekt a naslouchat klientům."

RP9

"Bavit se s nimi o tom, co můžeme v rámci kolektivu klientů udělat, co můžeme komunikovat s ostatními klienty, když se mění např. pokoj, pak bylo tím pádem jasné, že potřebuju mluvit i s ostatními klienty o tom, že on to má takhle. Ale aby on to měl připravené, bez obav k šikaně, být respektující a citliví, připravovat se na různé situace i dopředu, jak se bude postupovat. Jestli to řešit za ně, nebo jestli se za sebe postaví."

RK3

"To jsme tady pak pracovali i se všemi ostatními klienty, se souhlasem tohoto klienta skrz nějaké oslovování, umístění na pokoj a tak. Tím, že fakt od začátku, co přijde zájemce o službu, ví, že jsme pro LGBT lidi a netolerujeme jakoukoliv formu šikany, celkově jsou k sobě ti klienti ohleduplní. Bavit se s nimi o tom, co můžeme v rámci kolektivu klientů udělat, co můžeme komunikovat s ostatními klienty, když se mění např. pokoj, pak bylo tím pádem jasné, že potřebuju mluvit i s ostatními klienty o tom, že on to má takhle. Ale aby on to měl připravené, bez obav k šikaně, být respektující a citliví, připravovat se na různé situace i dopředu, jak se bude postupovat. Jestli to řešit za ně, nebo jestli se za sebe postaví."

RK3

"To zcitlivování přichází až po tom získání základních informací o tom, co zažívají LGBT+ lidé, bez toho to nejde, i zcitlivování klientely, kterou už tam mají. Ne vzdělávat klientelu, ale aby věděla, že jsou určité pravidla, aby se i ostatní skupiny cítily bezpečně."

RZ6

"Podle mě gro té práce, například v kontaktu s institucemi a jinými státními institucemi je vysvětlovat, kdo jsou ti lidé, proč jsou zranitelní, co to znamená, že vůbec ten základ toho, že posunout tu informaci. Pak se dají řešit konkrétní věci, přístupy ke konkrétním, ale gro je vysvětlovat, že potřebují a co a kdo jsou."

RD5

"Vlastně u nás to funguje tak, že když zjistíme, že s klientem není o čem mluvit, tak se ujistíme, že už je zakázka naplněna. Potom přesouváme chat do uzavřené komunikace, nicméně, klient se na nás může kdykoliv znovu obrátit, jakmile nám jednou napsal."

RCH1

"Jednak je potřeba když máme někoho, koho ještě neznáme a teď řešíme vztahy, dotazník osobní spokojenosti. Tak říkáme, že to je o tom, jak jsou na tom s partnerským životem, ač partnera nebo partnerku, zmíníme obě pohlaví. Nejvíc se nám osvědčilo, to, že jsme otevření a ti klienti vědí, že se nám můžou svěřit i s takhle intimními věcmi."

RK3

"Někde jsme se sešli sami a bavili jsme spolu o tom, co se nám dělo, nebo proč ten člověk je, jaký je, co se nám stalo, že se nám ulevilo, mohli jsme to sdílet, to už jde o psychickou manipulaci, nešlo o nic fyzického.... Pak teprve jsem vyhledal psychoterapeutku sám ze sebe a na doporučení kamarádky, ta mi poprvé nahlas řekla, že to, co jsem zažil, bylo násilí. Sám za sebe jsem si taky nedokázal představit, že tento model, nebo toto to je to ono."

RH8

Důvody nevyhledání pomoci

V hloubkových rozhovorech zaznívaly podobné důvody nevyhledání pomoci jako v ohniskové skupině. Jednak to byl stud, že se nějakým způsobem potvrdí mýty, které o LGBTQ+ lidech kolují, jednak to byl strach vyhledat pomoc kvůli předsudkům některých služeb. Respondenti zdůrazňovali nepřípravenost a špatné zkušenosti jiných záchranných složek státu, zejména policie, která je může odradit od podání trestního oznámení na původce či původkyni násilí. Upozornili také na nefunkčnost zákona o obětech trestných činů. Ještě těžší je vyhledat pomoc, pokud je v rodině dítě, protože člověk zasažený násilím a původce či původkyně můžou mít obavy, že mu dítě odeberou, pokud nejsou biologickými rodiči.

"někdy se dokonce ty složky hromadného záchranného systému nechovají korektně, ale oni nějak neinformují tu oběť, kdyby alespoň vrazili do ruky brožuru, bohužel není do dneška, to už tu máme zákon o obětech trestných činů 10 let, ale mám pocit, že se to nepohnulo... Hodně z mých respondentů zmiňovali, že by jim pomohla i psychologická pomoc, že nic takového nebylo nabídnuto, museli najít a platit sami. Zaznělo v jednom případě to samé i o právní pomoci. Myslím si, že to je stále stejné, nebo o vteřinu lepší, ale žádná sláva."

...

"Ona to tam hezky popsala, že oni to BKB ji celé tím procesem provedlo, až dostala k tomu, že chce tu satisfakci a šla podat trestní oznámení. Přišla k policejní služebně, zazvonila na interkom, ozvalo se, že police ČR, co si přejete. Ona, že jde podat trestní oznámení, bylo to na ulici, za ní byli lidé, někteří šli také dovnitř a byli blízko. Ona říká, ona to zašeptala do mluvítko, on já vás neslyším, řekněte to nahlas, donutil ji před všema lidma nahlas, s čím přichází."

Norway
grants

SPONDEA

RL4

"A právě ty služby pracující s lidmi, kteří zažili násilí a celkově sociální služby, měly by mít povědomí, jak pracovat s těmito lidmi, a že ten problém vůbec existuje. Například nahlašování násilí v LGBT komunitě je ještě méně než v heterosexuálních vztazích...jakoby ta informace a to, že se to musí nahlásit na policii a dalším osobám, už to je náročnější, jít s tím ven. Násilí a ještě to, že přísluším ke komunitě."

RD5

"Myslím, že to je i to oslovit někoho o pomoc s tím, že ještě bych musel sdílet to, že jsem z komunity.."

RP9

"Kdyby tam bylo ještě dítě a měli to právně ošetřené že dvě ženy nebo dva muži a nedej bože by tam bylo násilí i na dítěti co by dělal ten biologický rodič a nebiologický rodič by byl ten, který šel k tomu dítěti a teď z jakého pohledu se na to dítě díváš, trestní oznámení na biologického rodiče, že toto si vůbec neumím představit, jak..."

RK3

Tabuizace tématu

V hloubkových rozhovorech zaznělo to, co již vyplynulo z dotazníkového šetření Ministerstva práce a sociálních věcí. Služby napříč ČR nevnímají potřebu specializace nebo úpravy svých služeb na základě potřeb LGBTQ+ lidí. A to proto, že i když se některé služby nevyjadřovaly nesnášenlivě vůči LGBTQ+ lidem, tak většina služeb deklaruje otevřenost pro všechny klienty nehledě na víru, barvu pleti orientaci, což jim přijde jako dostatečné.

"Když jsme měli setkání pracovních služeb v Brně, jsme to řešili, jedna pracovnice řekla, nebudou oni v té službě šikanováni, protože si to do těch dokumentů dáme? Mám pocit, že se to bagatelizuje, služby připravené nejsou a přijde jim, že to je v pohodě, ale nejdou tomu naproti ... protože častý argument, proč máme mít duhovou vlajku, když nemáme romskou vlajku, nebo takové různé. A znevýhodněných skupin je víc, proč máme protlačovat LGBT lidi."

RK3

"Jednak náboženský, kulturní, jednak to, že v sociální práci je mnoho žen, v týmech často není vůbec muž, se kterým by ten muž mohl mluvit. I my v pomáhajících profesích si to dodnes uvědomujeme...."

RM2

LGBTQ+ otevřenost navenek

Podobně jako v ohniskové skupině i v hloubkových rozhovorech zazněly způsoby, jak by měla organizace či služba komunikovat fakt, že je přístupná i LGBTQ+ lidem. Například to byla duhová vlajka na webu, kontakty na neziskovky, LGBTQ+ skupiny v Brně, vnitřní dokumenty doplněné i o LGBTQ+ témata sexuální orientace, genderové identity a coming out. Je dobré, když jsou ve službách piktogramy, obrázky nebo plakáty, které vyjadřují respekt k znevýhodněným lidem celkově. Také je důležité komunikovat a

budovat propojení s LGBTQ+ poradnami a organizacemi. Také je vhodné prezentovat se na Pridech a doprovodných aktivitách, případně různých queer festivalech a kulturních centrech. Některé respondentky zdůraznily, že je dobré, když se samotní pracovníci organizace přidají k advokacii práv LGBTQ+ lidí.

"My, kdy jsme se zapojili do té pilotáže, o spoustě klientů, co jsme měli už předtím, jsme se dozvěděli, že jsou gay nebo lesba, jenom tak, že jim to o nich řekli jiní klienti, třeba jejich sourozenci. Oni nám to vůbec neřekli, nevěděli, že můžou, nebo že jsme s tím v pohodě. Skvělý argument je, a zažila jsem si to na vlastní kůži, že ono to nepodporuje jen v rámci LGBT lidí, ale toleranci celkově... My třeba v rámci toho máme v jídelně obrazy na parapetu, jeden obraz je, jednak je dobrý, že tam jsou senioři, lidi různé pleti, gay páry a tak. Máme jeden, kde jsou dvě postarší ženy, lesby na nějakém pochodu s duhovým deštníkem, pak máme fotku romských tanečnic, prostě tam jsou romské tance, pak tam máme takový kreslený obrázek, kde jsou lidi evidentně různé víry, s turbanem, je tam člověk na invalidním vozíku, celkově ty klient učíme, to jsou signály nenápadné, ale i na obecné rovině se s nimi bavíme, že nevíme, co jaký klient má za sebou. To mi přijde jako pádný argument, že tím nezískají jen LGBT lidi, ale klienti a pracovníci celkově."

RK3

"Začít to veřejně komunikovat, vyslat signál i pro naše (LGBTQ+) poradny, že tyto organizace umí pomoci i LGBT+ lidem, že my nemusíme dělat všechno, tak by to mělo fungovat. Poslat a delegovat klientelu a být propojení. Ale musí vyslat ten signál, kterým dají na vědomí, že tam můžeme s klidem poslat klientelu a nepřipravovat klienty na to, že nevíme, jak to tam chodí. To už vyvolává nedůvěru."

RZ6

"Jsme tady pro všechny, taková otevřenost navenek by se měla hodně propagovat, ať si toho ti klienti všimnou, ať přijdou."

RH8

"To jste mě ten přivedl na tu myšlenku, že já vlastně chodím s deskama, kde mám papír na těch deskách zezadu mám... nálepkou, kde je duhová vlajka, že jsme friendly. Strašně super. Když jsme teď byli na Queer weeku a měli jsme tam stánek, chodili k nám lidi, měli jsme workshop, více se do té komunity probojovat. Aby si to s námi spojili, že tady nemusím řešit pracovníky s předsudky."

RP9

"Hodně to je o tom, jak vystupujeme my jako pracovníci i ve svém volném čase, když se na to narazí, dneska se to dost řeší. Bavit se o tématech, zkušenostech, proč je to potřeba. V červnu na Brno Pride weeku budeme s kolegyní mít workshop pro sociální služby."

RL4

"Asi zvýšení povědomí a celkově komunikace směrem k veřejnosti, že toto téma registrujeme jako společnost, že je to téma, a že jsou způsoby, jak tyto situace řešit, to je základ. I na to, aby se dále rozvíjelo nějaké vzdělávání lidí, kteří pracují v té oblasti, ale i aby lidi z komunity věděli, že je přístup k těmto službám, že tam můžou být i lidi, co mají vzdělání a nebudou dál svým přístupem traumatizovat. ... Ano ta advokacie je součástí sociální práce, mělo by to tam mít místo."

RD5

LGBTQ+ původci násilí v partnerských vztazích

Podle rozhovorů si původci násilí často nemusí uvědomit, že se dopouštějí násilí. Pokud si to už uvědomí, neví, kam se obrátit, protože za původce se většinou považují heterosexuální muži, anebo mají strach, že by nějakým způsobem poškodili LGBTQ+ komunitu. Přitom často potlačený hněv a frustrace, jak se k nim chovalo kvůli jejich identitě či orientaci okolí, může vést k výbuchům hněvu anebo násilí v partnerském vztahu. Pomoc v této oblasti je však ještě méně dostupná.

"Určitě, to by naopak bylo naprosto skvělé, nicméně, to by si ta osoba musela uvědomit, že má problém se zvládnutím agresivity, kdežto tady nějaké uvědomění u osoby nebylo."

RL4

"Toto jsem nepostřehla ani všeobecně, jestli máme někoho, kdo by se věnoval pachatelům násilí, myslím se, že toto je klíčové k řešení domácího násilí. Ten pachatel nepřestane konat to násilí na dalších lidech, vyřešíme oběť, dostane pomoc, ale když se nepracuje s pachatelem, přijde další oběť... Navíc i nám se stalo, že jsme identifikovali násilí, které se dělo, emoční. My jsme nevěděli, co s tím dělat. Když se vytváří dobrovolnické programy, najde se partie lidí, často tam lidé nacházejí přátelství a vztahy a v těch vztazích se kdeco rozvine, když lidé přicházejí z nezdravých vztahů, pak se to přenáší. S tímto neumíme pracovat, to se nám stalo několikrát, je třeba to říct narovinu, LGBTQ+ lidé, jak si všimám, tím, že jsme marginalizováni, zažíváme ve svých životech nedobré věci, dělá to z nás lidi se špatnými zkušenostmi a zažíváme špatné vzorce chování, ty přenášíme do dalších vztahů. Hranice mezi porozuměním a toxicitou je tenká."

RZ6

"Teď mám jednu klientku, rozešla se svou partnerkou na základě toho, že bylo půlroční fyzické násilí, spojeno se strachem z opuštění, když se pohádaly, ona najednou chtěla opustit místnost a partnerka tohle nezvládala, říkala si, že ji opouští, a to spouštělo to fyzické násilí. ... Přišlo mi, že to uměly zpětně dobře vykomunikovat, co se dělo, promluvit si o tom, což neospravedlňuje to násilí, ale bylo fajn, že dodnes se baví a jsou blízké kamarádky. ... Jim to i pomohlo to zpracovat, že jedna vyhledala pomoc. To je důležité mít s těmi organizacemi dobrou zkušenost, to se v té komunitě i šíří dál. Ty lidi to k nám hezky přivede. Už i počítají s tím, že tam můžou být sami sebou, nemusí mít masku."

RP9

Vzdělávání a Metodika

V hloubkových rozhovorech zaznělo více doporučení, jak by měla vypadat metodika a vzdělávání pro sociálních pracovníků*pracovnic v tomto tématu. Podobné kurzy by vícero respondentů uvítalo, protože zatím o nich nemají povědomí, že by něco takového bylo k dispozici. Mělo by jít o prostor pro hledání společných řešení i mezi organizacemi, které se věnují partnerskému násilí, a LGBTQ+ organizacemi. Důležité je hlavně mít povědomí o tom, co LGBTQ+ komunita zažívá a s jakými specifikami se setkává. Důležité je, aby měli teoretické poznatky předtím, než půjdou do praxe. To znamená absolvovat vzdělávání při přijetí do organizace a také prostor pro zkoumání vlastních předsudků - aby věděli, s jakou cílovou skupinou umí pracovat a s jakou ne. Pracovat

i s motivací pracovníků vzdělávat se, aby porozuměli, proč je to nutné, argumentovat i s jinými menšinami, např. jako to historicky bylo s ženskými právy, anebo se vztahy mezi lidmi různých etnik.

Vzdělávání a metodika by kromě základního slovníku, jak používat genderově citlivý jazyk, měly poskytnout informace jak neublížit, nestigmatizovat, nemít mýty o násilí v párech stejného pohlaví, anebo různé genderové identity, nepoužívat nevhodné komentáře, vyhýbat se genderovým stereotypům, jaké témata je nebezpečné otevírat, umět rozpoznat menšinový stres. Součástí by mělo být naučit se nehodnoticímu přístupu, schopnosti poslouchat a respektovat klienta.

Jeden z respondentů upozornil, že metodika by měla být stručná a spojená s praktickým nácvikem na workshopu, kde si lidí zkusí situace, menšinový stres, nebo jaké to je, přijít jako neheterosexuální člověk si říkat o službu, nebo se rozebere kazuistika a ti lidé si to utříbí, a zcitliví se na potřeby této cílové skupiny. Metodika by měla poskytovat tipy a návody, jak komunikovat s LGBTQ+ klientelou. Mít konkrétně napsáno co dělat, když klient napíše, že je z LGBTQ+ komunity a že se například se rozhodl kvůli tomu utéct z domova. Mít rozepsané, jak se zachovat, kdy a jak kontaktovat odborného garanta. Nemělo by jít jen o dvouhodinový seminář, ale více méně celoživotní vzdělávání, kurzy a metodiky doplnit čtením příběhů LGBTQ+ lidí - ať už na sociálních sítích nebo v rámci beletrie.

"Nemáme ani vědomost o tom, jaké jsou vzdělávací workshopy na násilí u LGBT+ lidí a jak se tomuto tématu vůbec věnovat. Jiné věci zažívají cisgenderové ženy a LGBT+ lidi, uvítali bychom to. I nějaká zpětná vazba, propojení s ženskými organizacemi, společná komunikace a nacházení řešení spolu."

"Pamatuju si, když jsme byli na webinári s ženskými organizacemi a věnovali jsme se násilí. Ptala jsem se, jestli bychom do domu bezpečí mohli odkázat trans-gender ženu, přišla reakce, že na to neuměli odpovědět, nejsou na to připravené. To není jejich chyba, ale připravení na to nejsou, takže mít víc informací, školit se o tom, že i jiné skupiny lidí zažívají násilí. Čerpat informace specificky od organizací, které se věnují LGBT+ lidem."

RZ6

"Neustále se vzdělávat, a ne všechno se dá, hlavně naslouchat a když někde uděláme chybu tak si ji hlavně přiznat a poučit se z toho, to by bylo takové možná vágní, ale nemám na mysli konkrétní postup, spíš přístup."

RD5

"Určitě mít nějaké povědomí o tom, jak já jsem se setkala s tím, že pár pracovníc bývalé práce nevěděla ani co zkratka LGBT znamená, co tam je obsažené, pak jim přišel klient a oni věděli a přizpůsobili se, to bylo v pohodě, ale povědomí a vzdělání o tom mít, jak to lidi můžou mít, když si někdo prochází tranzicí, aby ten pracovník trošičku věděl, nebo alespoň měl povědomí, čím si ten člověk prochází. I si říkám, že jsem na workshopu zažila skvělé cvičení, zkusili jsme si, jaké to je mít coming out, jaké to je prožít. Ty workshopy, absolvovat to, zkusit si to, co to coming out je a jak to lidi mohou prožívat. Znáť, co je menšinový stres."

RP9

"Asi by mělo zazníť tak informačně. Kdo ti lidi jsou, že s čím se vším kolegové mohou potkat, jaké je spektrum základních problémů, jaký přístup zvolit, protože mnohokrát jsou lidi i genderově nekorektní, mají genderově nekorektní jazyk, ne že by chtěli druhé straně ublížit,

ale neví to. Já mám doteď někdy problém, když nám klient napíše, že je nebinární osoba a neoslovuje se v nějakém rodu. Co mu mám napsat, on, ona, to, ono..."

RM2

"Obecně pro lidi, co pracují s oběťmi, mělo by jim být vtoukáno do hlav, že se mají vyvarovat vysoce nejapných komentářů. ...Takový LGBT zástupce menšiny, tak bude něco takového řešit, a někdo řekne kdo dělal mamku a kdo tatku a podobné dehonestující výroky, co jsou lidé schopni vypustit z úst, toho bych se bála. Takže v tomto školit, je jedno kdo je kdo a jak to bylo. Napadá mě – když jste chlap, to jste se tomu druhému chlapovi nemohl ubránit? Vrátila bych se k tomu svému respondentovi, on se taky neuměl ubránit, nikdy v životě se s nikým nepral, to je přesně ono. Nebránila jsem je já taky nějak zvlášť."

RL4

"Já si myslím, že je přemetodikováno, že se píšou dlouhá lejstra a nikdo to moc nečte, nikdo na to nemá čas, já to říkám upřímně, máme metodiky na všechno... Za sebe, když mi někdo řekne, že se vytvořila metodika a pošlou to po mailu, tak to tam zaparkuje, s tím, že si to přečtu až budu mít víc času v práci a pak si možná přečtu shrnutí. Metodika je fajn, ale je dobré, když je krátký výstup a kdo chce, přečte to celé, ale hlavně udělat nějak tu sensibilitu na to, co vlastně člověk řeší navíc, když není heterosexuál a jde do služby."

RH8

"Co mám zkušenost, dost se uklidní, když se jim řekne, nemusíte věřit v 150 pohlaví a takhle můžete to brát, že je to teď móda, jen poslouchajte klienta, který vám teď přijde a co vám říká. Když vám řekne, že se cítí být tadytím, nebo ho přitahuje tadyto, berte to. Když mu to budete vymlouvat, jen ztratíte klienta, on nebude mít tu pomoc a nikomu to nepomůže. Stačí, když to nebudete hodnotit. Nebo jsem se i potkala s názorama, že teď je to boom a všude se to protlačuje a filmy a seriály a věci. Proč je to na sílu, tak se s nimi bavím, že to není tak dlouho, co ženy neměly práva, kdyby nebylo hnutí a na sílu tlačit, kdo ví, kde bychom byli, proto to potřeba, ty práva zase nejsou a ti lidi jsou znevýhodnění."

RK3

*"Být otevření tomu, že je potřeba se celoživotně vzdělávat. Nemusí to být nutně kvalifikovaný program na 5 let a teď si tím ten člověk projde, protože to se samozřejmě mění. Spíš právě jako obecně tak nějak učit lidi lidskosti a otevřenosti vůči novým tématům a vůči novým identitám, a to, že je důležité se o tom dovzdělávat no... dost často když si člověk najde dobrou literaturu, klidně se může jednat i o fikci. Tak dobrá queer literatura je psaná queer autory, i z toho něco člověk získá. Takže ať už literatura, filmy, nebo právě přímo ty zkušenosti lidí na sociální sítě, ne každý má samozřejmě čas procházet sociální sítě."
...vysvětlit, že ty věci se mění, a že je důležité celoživotní vzdělávání. Pak možná se zkusit zaměřit, pokud by člověk byl nemotivovaný, tak pokud náhodou třeba náhodou nemá v sobě tu skrytou homofobii, která ho drží od toho, že – ježiš, no zase nějaký vzdělávání o LGBT lidech, no ježiš."*

"Určitě, a taky vyhýbat se nějakým těm genderovým stereotypům ideálně. Nebo si být vědomi toho, že pokud ten sociální pracovník nějaké genderové stereotypy má, tak na tom pracovat. Ty můžou být speciální u queer lidí hodně škodlivé. Myslím si, že se to týká určitě hodně, protože ať už máme situaci lidí, kteří mají neheterosexuální orientaci a nějak se to projevuje na jejich oblékání, vyjadřování se, tak vlastně nemusí podléhat klasickým genderovým normám, a pak se jich to může dotýkat, tím, že je lidí nějak můžou napadnout

na ulici, nebo se můžou posmívat. když je například hodně časté je to u trans žen, co si prochází fyzickou tranzicí, tak když ještě tzv. nepasují na klasickou cis ženu, tak ji můžou taky dost často se stává, že jsou napadnuté na ulici, nebo že se jim lidi posmívají, takže u nich."

"Od kamarádů a myslím si, že důležité je asi ... tak nějak asi věřit, že myslím si, že jako co by mohl být škodlivý stereotyp, pokud by přišel s tím, že to násilí zažívá ve vztahu, že násilí se spojuje hlavně s muži. Což samozřejmě je důležité, ale pokud by to byl lesbický vztah, jo, že to se taky může dost dobře dít, a že nezacházet do stereotypů bych řekli."

RCH1

Závěry, shrnutí:

- Chybí síťování a vzájemná hlubší spolupráce mezi LGBTQ+ organizacemi a organizacemi, které se zabývají násilím. Vzájemně na sebe odkazují, ale v jednotlivých oblastech nemají potřebné kompetence. LGBTQ+ organizacím chybějí informace a nástroje a organizace zabývající se násilím nejsou v tématu LGBTQ+ zcitlivěné.
- Organizace zabývající se násilím jsou často zaměřeny na ženy, přičemž dostupnost pomoci pro gay muže, transgender muže a transgender ženy je velmi nízká. Organizace nejsou na tuto klientelu připraveny a služby specializující se na tuto klientelu neexistují.
- Odborníci se mohou chovat necitlivě ke klientům kvůli chybějícímu vzdělání v tématech LGBTQ+. Vzdělávání chybí nejen při studiu sociální práce, ale také v rámci organizací, které služby poskytují. Téma LGBTQ+ do nich často vnášejí lidé, kteří se mu odborně věnují, anebo jsou sami součástí LGBTQ+ komunity. Snaha ze strany vedení organizací často nevychází.
- Kurzy zaměřené na řešení násilí jsou silně heteronormativně zaměřené, přičemž vnímají ženy jako ohrožené osoby a muže jako původce násilí.
- Systematické vzdělávání v tématu násilí absentuje v organizacích pro LGBTQ+ klientelu, protože řeší zejména těžkosti spojené s coming outem nebo zdravotní péčí. Toto téma se objevuje z různých důvodů méně - možná i proto, že sami klienti a klientky si neuvědomují, že jsou obětmi či původci partnerského násilí. To se může dít mimo jiné z důvodu, že negativní chování prožité na základě vlastní zkušenosti s menšinovým stresem berou jako normu.
- Špatná zkušenost klientů vede k tomu, že už nemají důvěru ve služby, a proto už nikoho nevyhledají. Sociální pracovníci, psychologové a terapeuti často neumí s tématem LGBTQ+ citlivě zacházet a queer lidé se pak často z jejich strany setkávají s předsudky. Odborníci s nimi často neumí komunikovat, nevěří jim či zlehčují jejich pocity. I citlivější odborníci pak nemusí poznat specifika násilí v queer párech, a tak ho mohou přehlédnout.
- Organizace zabývající se násilím nekomunikují toto téma ve vztahu k LGBTQ+ klientele a ta pak neví, že může v dané organizaci také přijmout citlivou a empatickou pomoc.

- V násilných LGBTQ+ vztazích se často vyskytuje vyhrožování zveřejněním orientace druhého partnera či druhé partnerky rodině, blízkým, kolegům v práci, zaměstnavateli apod.
- Poradenská centra a ubytovací zařízení, ale i další pomáhající profese věnující se lidem, kteří zažili násilí, často neumí rozeznat násilí v queer vztazích a jeho specifika. Mohou vycházet z mylných představ, že mezi dvěma ženami či dvěma muži nemůže dojít ke zneužití moci ze strany partnera*partnerky, protože jsou rovnocenní.
- Samotné LGBTQ+ lidi často ani nenapadne, že jsou v násilném vztahu, protože všeobecná představa násilí je heteronormativní - kde žena je vystavena násilí od muže, a tím pádem jsou služby pouze pro ně.
- LGBTQ+ klienti*klientky se bojí svěřit sociálním pracovníkům, že násilí páchá partner*partnerka stejného pohlaví. Mají dvojitý strach, jsou opatrnější, ověřují si reakce pracovníka či pracovnice s ohledem na prožitý menšinový stres ve společnosti.
- Sociální pracovníci mohou považovat téma za tabu nebo za něco kontroverzního. Mohou mít obavy, že práce s těmito tématy ovlivní podporu organizace ze strany donorů či jiných lidí.
- Pokud nejsou pracovníci v LGBTQ+ tématech vzděláni, mohou mít tendenci se tématům vyhýbat, protože mají pocit, že se ke všem klientům chovají stejně.
- Ukazuje se, že nestačí, když organizace dá najevo, že je LGBTQ+ friendly. Je potřeba také změnit slovník a používanou terminologii, se kterou se klienti setkávají.
- Někteří LGBTQ+ respondenti a respondentky sami zažili partnerské násilí nebo násilí jiného druhu a bylo pro ně těžké požádat o pomoc. Řešili to spíše vlastními strategiemi a s pomocí blízkých kamarádů či kolegů.
- Kapacity ubytovacích zařízení nejsou přizpůsobené cílové skupině LGBTQ+ obětí. Azylové domy pro muže neexistují a specializované domy pro gay muže taktéž. Pokud chce transgender žena využít služby azylového domu, může se potýkat s problémy. Jelikož může mít v občanském průkazu napsané, že je muž, do azylového domu nemusí být vpuštěna. Také může být vystavena předsudkům, že ublíží jiným ženám (tzv. biologickým) a ohrozí jejich bezpečnost.
- Vlivem heteronormativního cisgender nastavení společnosti jsou LGBTQ+ lidé znevýhodněni i v mnoha oblastech sociálních služeb. OSPODu může například zkomplikovat rozhodování o péči fakt, že v České republice je u stejnopohlavních párů legálně rodič pouze jeden z partnerů.
- Citlivě je vnímána otázka, jestli by měla v organizacích zabývajících se násilím být poskytována pomoc LGBTQ+ klientele pouze LGBTQ+ zaměstnanci, protože může být problematický fakt, že se na pohovorech zaměstnavatel nemůže ptát na orientaci a odborná kapacita chybí i pro většinovou klientelu.
- Stejně tak LGBTQ+ komunita tento problém nijak výrazně neřeší, protože vnímají, že otevírání a pojmenovávání tohoto problému může komunitě uškodit - zvláště před jejími oponenty ze strany náboženských a konzervativních organizací.
- Lidé zažívající tento typ násilí nebyli ochotni svěřit se institucím a orgánům činným v trestním řízení, protože neměli důvěru, že jejich problém bude řádně řešen a oni nebudou dále viktimizováni.
- Stigma může pocházet i ze samotné LGBTQ+ komunity, která je malá a v případě, že se v ní děje násilí, se může obávat toto téma otevírat. Oběť násilí tak může být

hodnocená a izolovaná zejména v případě, že původce má v komunitě lepší pozici. Také komunita nemusí oběti pomoci z obavy z většinové společnosti, která už tak vnímá LGBTQ+ komunitu negativně a násilí mezi lidmi v ní by mohlo podle některých ohrozit boj za jejich lidská práva.

- Nepřipravenost a špatné zkušenosti jiných záchranných složek v rámci státu, zejména policie, je může nadále odradit například od podání trestního oznámení na pachatele či pachatelku. Respondenti upozornili na nefunkčnost zákona o obětech trestných činů.
- Neexistují služby pro muže, kteří zažili sexuální násilí od jiných mužů.
- S LGBTQ+ původci násilí se téměř npracuje, protože programy pro původce násilí se většinou zaměřují na heterosexuální muže (v tomto se například nemyslí ani na ženské původkyně násilí). Programy podle názorů účastníků výzkumu bývají často založeny na maskulinních stereotypch.

Doporučení

- Využívat existujících kurzů a příprava nových kurzů pro pomáhající profese, zapojování sociálních pracovníků (v současnosti poskytuje Prague Pride <https://www.praguepride.cz/cs/vzdelavani/vzdelavani-odborniku-v-pomahajicich-profesich>).
- Zapojit stát do většího poskytování služeb i pro LGBTQ+ klienty.
- Vytvořit prostor pro síťování a hledání společných řešení mezi organizacemi, které se věnují partnerskému násilí a LGBTQ+ organizacemi.
- Pokud se chce organizace, která řeší násilí, zabývat také LGBTQ+ lidmi, může nastavit následující:
  - zjistit, jaké postoje mají k tomuto tématu pracovníci a co potřebují k tomu, aby byli více zcitlivěni k LGBTQ+ tématům
  - nastavit inkluzivní atmosféru a zapojit pracovníky do tréninků diverzity
  - připravit informační a edukační materiály pro klienty s ohledem na queer klienty
  - na sociálně sítě dávat příspěvky o násilí i mezi stejnopohlavními páry nebo lidmi různé genderové identity (případně sdílet statusy LGBTQ+ organizací)
  - dekorovat prostor piktogramy, obrázky či plakáty vyjadřujícími respekt k menšinám
  - propojit se s LGBTQ+ organizacemi a prezentovat se na LGBTQ+ akcích, festivalech či kulturních centrech
  - využívat lidi z LGBTQ+ komunity jako peer pracovníky, pokud mají sami zkušenost s násilím
  - přizpůsobit vstupní dotazníky a různé formuláře s ohledem na různorodost sexuální orientace a genderové identity
- Preferovaný způsob práce s LGBTQ+ klienty a klientkami:
  - respektovat individuální zkušenost a LGBTQ+ identitu klienta* klientky; přijímat ho*ji, jaký je
  - užívat klienty preferované oslovení včetně zájmena
  - užívat nenásilnou komunikaci, naslouchat a podporovat potřeby klienta
  - řídit se tím, co klient přináší - nevyzvídat zbytečně v oblastech, které pro klienta nejsou aktuální

- vyvarovat se mýtů ohledně násilí v párech stejného pohlaví či různé identity (např. že je méně závažné)
- vyvarovat se expertního přístupu - LGBTQ+ klienti mají specifickou zkušenost s marginalizovanou identitou a jsou sami experty na svůj život
- nepředpokládat automaticky heterosexuální a netlačít tak na coming out
- v pobytových zařízeních dbát na bezpečí klienta s ohledem na ostatní ubytované
- umožnit LGBTQ+ klientům doprovázení při kontaktu s institucemi s cílem zamezit sekundární viktimizaci
- sbírat zpětnou vazbu od LGBTQ+ klientů a upravovat na základě ní přístup k nim
- zvážit zavedení podpůrné skupiny pro queer osoby, které jsou nebo byly násilí vystaveny
- Vytvořený vzdělávací program s metodikou by mohl obsahovat:
  - přehled výzkumných zjištění týkajících se specifík násilí u LGBTQ+ lidí.
  - přehled statistik, do jaké míry potřebují pomoc LGBTQ+ lidé v tomto tématu
  - jaké služby mohou LGBTQ+ lidé využít a která místa naopak s LGBTQ+ lidmi nepočítají
  - návod s tipy, jak přizpůsobit obraz služby tak, aby byla přívětivější a LGBTQ+ lidé by se ji nebáli navštěvovat.
  - základní edukaci o LGBTQ+ lidech a jejich specifických (sexuální a romantická orientace, genderová identita, coming out atd.)
  - základní edukaci o názvosloví (zkratka LGBTQ+, význam slova queer atd.)
  - základní edukaci o menšinovém stresu
  - základní edukaci o partnerském násilí
  - specifika násilí v LGBTQ+ vztazích
  - mýty o násilí v LGBTQ+ vztazích
  - jak rozpoznat násilí ve vztahu
- Základní kvality vzdělávacího programu a metodiky
  - stručnost
  - spojení s praktickým nácvikem na workshupu
  - obsahuje praktické tipy (viz preferovaný způsob práce s LGBTQ+ klientelou)

Doporučení pro výzkum

- Je nutné pozorně interpretovat výsledky existujícího výzkumu. Tyto studie se často spoléhají na jednotlivce, kteří sami hlásí násilí, a proto nejsou skutečnými prevalenčními studii.
- Ve výzkumech jsou často užívány různé definice vztahového násilí s určitými omezeními definice pouze na fyzické násilí, zatímco jiné zahrnují širokou definici a nerozlišují mezi emocionálními, verbálními a fyzickými formami násilí. Navíc nemáme konzistentní jazyk na popis násilí ze strany intimního partnera. Například lesbické anebo bisexuální ženy se mohou zdráhat zveřejnit sexuální napadení jinou ženou, protože výraz "znásilnění" znamená pronikání penisu do vagíny a obávají se, že jim neuvěří.
- Vzhledem k těmto těžkostem nemůžeme s jistotou říct, jaká je míra prevalence násilí ve vztazích LGBTQ+ lidí, a proto je třeba dalších, metodologicky konzistentních výzkumů.

SPONDEA

Příloha č. 1: Scénář ohniskové skupiny

Časť I. Víťanie a úvod

(asi 15 minút)

- Predstavenie moderátora a prostredia fokusovej skupiny (nápoje, toalety atď.).
- Uvedenie témy diskusie
- Spresnenie dĺžky trvania fokusovej skupiny (minimálne 2 hodiny – maximálne 3 hodiny).
- Odkaz na akéhokoľvek prítomného pozorovateľa / zapisovateľa.
- Ubezpečenie respondentov a respondentiek o otázkach bezpečnosti údajov a súkromia

Moderátor uvedie, že vo výskume bude zabezpečená anonymita a informuje, že účastník, či účastníčka je povinný nezdieľať žiadne informácie prediskutované počas fokusovej skupiny. Musí byť im jasné, že majú právo odmietnuť odpovedať na akúkoľvek otázku a opustiť skupinu kedykoľvek. Účastníci a účastníčky cieľovej skupiny budú musieť podpísať formulár súhlasu umožňujúci zaznamenávanie a zdieľanie anonymizovaných informácií.

- Vysvetlenie potreby zvukového záznamu: každá fokusová skupina bude zaznamenaná, aby poskytla podporu pre moderátorov skupiny, keď budú musieť navrhnúť správu (interné dokumenty).
- Odporúčame však moderátorom fokusových skupín, aby si ich nechali urobiť pre svoju vnútornú potrebu.
- Vysvetlenie pravidiel komunikácie: moderátor fokusovej skupiny špecifikuje nasledujúce:
  - Spontánna a otvorená diskusia
  - Žiadne správne ani nesprávne odpovede; žiadne hodnotenia
  - Nie je potrebná vzájomná dohoda; budú stimulované rôzne uhly pohľadu
  - Očakáva sa vyvážené zapojenie všetkých účastníkov a účastníčok
  - Počúvať jeden druhého je nutnosťou
- Predstavenie účastníkov: moderátor cieľovej skupiny by mohol zvážiť, či o to účastníkov požiada nalepte im na hrud' nálepku s ich menami (krstným menom alebo prezývkami, bez priezviska), aby je to bolo viditeľné.

Časť II. Rodovo podmienené násilie – všeobecné povedomie

V akej oblasti pracujete, s akým typom klientov a klientok pracujete?

Čo si predstavujete pod rodovo podmieneným násilím?

Stretávate sa s takýmto násilím vo svojej práci?

Časť III. Prístup k LGBTQ+ klientom a klientkam

Čo robíte ako sociálny pracovník, či pracovníčka vo svojich kontaktoch s LGBTQ+ klientmi a klientkami, aby ste sa cítili pohodlnejšie a vytvorili ste si vzťah?

Aké otázky kladiete klientom ako klientkam, aby ste porozumeli, ako definujú svoju sexuálnu orientáciu/orientáciu?

Aké otázky kladiete, aby ste pochopili, ako vaši klienti a klientky LGBTQ+ definujú svoju rodovú identitu?

Aké aspekty rozvoja identity by ste zvažujete pri vnímaní a anamnéze LGBTQ+ klientov a klientok ?

Aké ťažkosti riešite najčastejšie s LGBTQ+ klientmi a klientkami?

Aké faktory by ste poradili LGBTQ+ klientom a klientkam, aby zvažili pri rozhodovaní, či oznámiť sexuálnu orientáciu rodine a priateľom?

Aké kroky ste podnikli, aby ste sa uistili, že pri práci s LGBTQ+ populáciou praktizujete nezaujaté?

Aký je podľa vás najlepší spôsob práce s LGBTQ+ klientmi a klientkami?

Čo podľa vás najviac povzbudzuje vaše zapojenie sa do práce s LGBTQ+ klientmi a klientkami?

Čo podľa vás najviac bráni tomu, aby ste sa zapájali do pozitívnej praxe s lesbickými a gay klientmi?

Časť III. Násilie a LGBTQ+ klienti a klientky

Akí klienti a klientky k Vám prichádzajú kvôli problému násilia?

Patria medzi nich aj LGBTQ+ klienti a klientky? Aké formy násilia zažívajú?

Ako pomáhate LGBTQ+ klientom a klientkam zvládnuť násilie, diskrimináciu alebo útlak, ktorým čelia vo svojom každodennom živote?

Aké zdroje odporúčania používate pri práci s LGBTQ+ klientmi a klientkami? (Ak nepoznáte názvy konkrétnych zdrojov, aké zdroje by ste mohli hľadať a ako by ste ich našli?)

Časť IV. Páchatelia a páchatelky násilia

Aké máte skúsenosti s páchatelmi a páchatelkami rodov podmieneného násilia?

Ako s nimi pracujete? Aké informácie im poskytujete? Ako riešite to že páchajú násilie?

Máte nejaké politiky, ktoré riešia rodovo podmienené násilie vo Vašej organizácii, alebo domáce násilie?

Príloha č. 1: Pozvánka na ohniskovú skupinu

O čo sa jedná?

SPONDEA realizuje výzkum zaměřený na zjišťování postojů a názorů sociálních pracovníků, pracovníc, peer pracovníků a pracovníc, kteří jsou v kontaktu (i) s LGBTQ+ komunitou. **Tématem je násilí**, které tito klienti a klientky zažívají, ať už ze strany svých partnerů a partnerek, anebo jiných blízkých (například rodičů). Rovněž se zaměříme i na původce a původkyně násilí v gay a lesbických vztazích.

Koho hledáme?

Sociální pracovníky, či pracovníce z ČR setkávající se s LGBTQ+ lidmi v rámci přímé práce (krizová centra, krizové linky, azylové domy atd.), nebo pracující v organizaci zaměřené na LGBTQ+ klientelu.

Jak to bude vypadat?

Zjišťování bude mít formu hloubkových skupinových rozhovorů (focus group), které budou trvat přibližně 120 minut a realizovat se budou **online formou** přes aplikaci Zoom. Realizují se dvě skupiny cca po 6-8 účastnících.

Co z toho vyplyne?

Výsledky budou sloužit jako podklad pro vznik metodik, jak pracovat s LGBTQ+ lidmi zažívajícími násilí, a s původci a původkyněmi takového násilí. Rovněž výsledky poslouží ke vzniku kurzu pro sociální pracovníky a pracovnice.

Vytvořený bude i terapeutický program pro původce a původkyně genderově podmíněného násilí mezi příslušníky LGBTQ+.

V neposlední řadě budou výsledky přednášeny na kulatém stole, kde budou představeny účastníkům a účastnicím výzkumu s cílem navázat partnerství a navrhnout vhodné opatření na podporu řešení a prevenci genderově podmíněného násilí.

Účast na skupinovém rozhovoru je honorovaná, a to **peněžní poukázkou** 500 Kč do knihkupectví.

Po přihlášení Vám budou poskytnuté další informace.

Mnohokrát děkujeme i za případné šíření této pozvánky.

Tým SPONDEA

Příloha č. 2: Scénář hloubkových rozhovorů

Témata:

LGBTQ+ lidé – povědomí obecně o problematice

Genderově podmíněné násilí a násilí v partnerských vztazích – všeobecné povědomí

Domácí násilí na LGBTQ+ lidech a násilí v partnerských vztazích LGBTQ+ lidí – definování, jaké má podle vás specifika

Přístup k LGBTQ+ klientům a klientkám ve službách – jaký je v současnosti, jaký by měl být

Násilí a LGBTQ+ klienti a klientky – vaše osobní zkušenosti s tématem, přístup služeb k této problematice (v případě pokud nemáte zkušenosti z práce, tak z okolí a představa jaké by služby měly být)

Zdroje doporučení, která používáte při práci s LGBTQ+ klienty a klientkami

Vzdelávání v problematice a metodika

Původci a původkyně domácího násilí a partnerského násilí iz LGBTQ+ komunity – postoje, zkušenosti, specifika

SPONDEA